

**T.C.
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
GRAFİK TASARIM PROGRAMI**

**GÖRSEL KAVRAMLAR, İLLÜSTRASYON VE ÇOCUK
KİTAPLARI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ/YÜKSEK LİSANS DÖNEM PROJESİ

**Hazırlayan
Fatma GÜLPINAR**

**Tez Danışmanı
Öğret. Görev. Kubilay DAĞBATIRAN**

İstanbul 2010

**TEZ ONAY
SAYFASI**

**T.C.
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE**

Grafik Tasarım Anasanat Dalı Grafik Tasarım Programı Tezli Yüksek Lisans öğrencisi **Fatma GÜLPINAR** tarafından hazırlanan “**Görsel Kavramlar, İllüstrasyon ve Çocuk Kitapları**” adlı bu çalışma jürimizce Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Sınav Tarihi : 23.06.2010

(Jüri Üyesinin Ünvanı , Adı , Soyadı ve Kurumu) :

İmzası :

Jüri Üyesi : Öğr.Gör.Kubilay DAĞBATIRAN
Danışman- HAL.Üniv. Grafik Tasarım ASD Öğr.Gör.

.....
.....

Jüri Üyesi: Prof.Dr.Şebnem R.TEMİR
HAL.Üniv. Tekstil ve Moda Tasarımı ASD Öğr.Üyesi

.....
.....

Jüri Üyesi : Yrd.Doç.Nuri SEZER
HAL.Üniv. Grafik Tasarım ASD Öğr. Üyesi

.....
.....

Jüri Üyesi: Prof.Dr.Esin SARIOĞLU
HAL.Üniv. Tekstil ve Moda Tas. ASD Öğr.Üyesi (Yedek)

.....
.....

Jüri Üyesi : Yrd.Doç.Savaş ÇEVİK
HAL.Üniv. Grafik Tasarım ASD Öğr.Üyesi (Yedek)

.....
.....

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
ÖNSÖZ	III
RESİM LİSTESİ	IV
ÖZET	VI
ABSTRACT	VII
GİRİŞ	1
1. TÜRKİYE’DE SANAT EĞİTİMİNİN HAREKETLER	3
1.1. ÇOCUK VE RESİM	4
1.1.1. Okul Öncesi Döneminde Çocukların Kavram, Renk, Üslup, Çizgi Olarak Gelişimi.....	4
1.1.2. Okul Dönemindeki Çocuğun Resimlerindeki Mekân Gelişimi.....	5
1.1.3. Ortaöğretim Çağındaki Çocuğun Resimlerindeki Renk, Kavram, Üslup, Çizgi ve Mekân Gelişimi.....	6
2. ÇOCUK KİTAPLARININ TARİHÇESİ	20
2.1. TÜRKİYE’DE RESİMLİ ÇOCUK KİTAPLARI VE GELİŞİMİ.....	20
2.1.1. Cumhuriyet Dönemi Ressamları ve Çizerleri.....	21
2.1.2. Çağdaş İllüstrasyon Sanatçıları ve Eserleri.....	22
2.2. Batı’da Resimli Çocuk Kitapları ve Gelişimi.....	22
2.3. İlk Çocuk Kitabı Çalışmaları.....	23
3. GÖRSEL KAVRAMLAR	25
3.1. Batı’da Kavramsal Görüntülerin Gelişimi.....	25
3.2. Kavramsal Anlatımda Foto-Grafik.....	34
4. İLLÜSTRASYON	37
4.1. TANIMI.....	37
4.2. İŞLEVİ.....	47
4.3. MASAL.....	48
4.3.1. Tanımı.....	48
4.3.2. Tarihçesi.....	49
4.3.3. Türleri.....	49
4.3.4. İllüstrasyon ve Masal İlişkisi.....	50
4.3.5. İllüstrasyon ve Masal Kitabı Kavramı İlişkisi.....	53
4.3.6. İllüstrasyonların Tasarlanmasında Tasarımcının Yöntemleri	
4.4. İllüstrasyon ve Metnin İlişkisinde İletişim.....	55

5. ÇOCUK VE KİTAP	56
5.1. Okul Öncesi Çocuğun Kitaplara Olan Etkisi	56
5.2. Resimli Çocuk Kitaplarının İçeriği	58
5.3. Resimli Masal Kitaplarında Biçim ve İçerik	60
5.3.1. Fiziksel Özellikleri	61
5.3.2. İçerik Özellikleri	63
5.4. Resimli Masal Kitaplarının Çocuk Gelişimine Katkısı.....	66
5.5. 3-6 Yaş Grubunda Resim ve Metne Karşı İlgisi.....	67
5.6. Resimli Masal Kitapları ve Yayınevleri	68
6. TÜRKİYE’DE RESİMLİ ÇOCUK KİTAPLARININ, YAYINCININ, TASARIMCININ VE TÜKETİCİNİN DURUMU	85
6.1. TÜRKİYE’DE RESİMLİ ÇOCUK KİTAPLARININ YAPIMINDA YAYINCININ, TASARIMCININ, TÜKETİCİNİN DURUMU	85
6.2. YAYINCILARIN DURUMU	85
6.3. TASARIMCININ DURUMU	86
6.4. TÜKETİCİNİN DURUMU	86
SONUÇ	88
KAYNAKLAR	89
ÖZGEÇMİŞ	91

ÖNSÖZ

“Görsel Kavramlar, İllüstrasyon ve Çocuk Kitapları” isimli araştırma Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Grafik Tasarım Anasanat Dalı Yüksek Lisans programı’nda tez olarak hazırlanmıştır.

Her toplumun uygarlık düzeyi, çocuklara sağladıkları olanaklarla ölçülür. Bu bakımdan günümüz çocukları eski kuşaklara göre daha çok bolluk içinde yetişiyor.

Türkiye’de çocuk kitaplarında kaliteyi etkileyen birçok unsur vardır. Bunlardan biride tüketen toplumun durumudur.

Ancak gelişmiş ülkelerin kitapları ile bizim kitaplarımız karşılaştırıldığında, aradaki düzey seviyesinin büyük olduğunu görüyoruz. Hem illüstrasyonlar açısından hem de fikirlerin metinlere uyarlanması açısından çok önemlidir.

Bu araştırmada çocuk kitaplarında illüstrasyonların, görsel kavramların ve kitaplarda anlatılmak istenen hikâyenin konunun resimlemelerle olan ilişkisi düşünülerek hazırlanmış kaynak eksikliğini gidermeye yönelik yayıncılara, eğitimcilere ve ailelere doğru seçim oluşturulmaya yönelik çalışılmıştır.

Araştırmanın her aşamasında desteğini esirgemeyen danışmanım Haliç Üniversitesi öğretim üyesi Öğrt.Görv. Kubilay DAĞBATIRAN’a, her soruma yılmadan cevap veren Haliç Üniversitesi öğretim üyesi Yard. Doç. Dr. Nuri SEZER’e, araştırmanın şekillenmesinde yardımcı olan Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi öğretim üyesi Doç.Dr. Avni ÖZTOPÇU’ya, İngilizce kaynak çevirilerini ve yazım-ımlâ kurallarına uygun düzenlemeleri yapan arkadaşım Onur ŞENDERE’ye, resimlerini benimle paylaşan Ayza ÇOLAKOĞLU, İrem BOZAR, Esra ŞAHİN, Betül Eda ÇİLESİZ, Elif YILMAZ, Emre AYGÜN, Simay TÜZÜN, Handenur SAK isimli öğrencilerime çok teşekkür ederim.

İstanbul, 2010

Fatma GÜLPINAR

RESİM LİSTESİ

	<u>Sayfa No</u>
Resim 1.1 : 5 yaş Ecenur Kaçmaz	7
Resim 1.2 : 5 yaş Bilge Sena Gündebahar	8
Resim 1.3 : 5 yaş Bilge Sena Gündebahar	9
Resim 1.4 : 5 yaş Ecenur Sena Kaçmaz	9
Resim 1.5 : 7 yaş Ayza Çolakoğlu	10
Resim 1.6 : 7 yaş Akif Yorulmaz	12
Resim 1.7 : 7 yaş Ahmet Kıygın	12
Resim 1.8 : 8 yaş İrem Bozar	13
Resim 1.9 :9 yaş Esra Şahin	14
Resim 1.10 : 10 yaş Betül Eda Çilesiz	15
Resim 1.11 : 11 yaş Elif Yılmaz.....	16
Resim 1.12 : 12 yaş Emre Aygün.....	17
Resim 1.13 : 13 yaş Simay Tüzün	18
Resim 1.14 : 14 yaş Handenur Sak.....	19
Resim 2.1 : Milton Glaser, Bob Dylan adlı afişi	27
Resim 2.2 : Raul Martinez, Küba'nın ünlü kişiliklerini anlatan afiş	27
Resim 2.3 : Desing Grapus-Cz Museede Afifche adlı afişi.....	28
Resim 2.4 : John Berg, Chicago grubu için plak kapağı tasarımı	29
Resim 2.5 : Bonnie Mac Lean- Concerto Yardbirds&Doors afişi	29
Resim 2.6 : Shepard, Fairey- walk- the- line afişi.....	30
Resim 2.7 : Vuilleumier, Bally afişi.....	30
Resim 2.8 : Seymour Chwast, Vietnam savaşına karşı gerçekleştirilen afiş.....	32
Resim 2.9 : Joan Miro, Cz Ajudem a Espanha afişi.....	32
Resim 2.10 : Jan Lenica, Cz Opera Wozzeck afişi.....	33
Resim 2.11 : Willem Gispen, Lampadas- Giso Hollanda afişi.....	33
Resim 2.12 : Richerd Avedon, The Beatles	35
Resim 3.1 : İllüstrasyon.....	39
Resim 3.2 : Bridge, Vladimir- Moldavsky	39
Resim 3.3 : Structurashortstoriessk	40
Resim 3.4 : Dirceu Veigai	41
Resim 3.5 : Peter Oumansky	41
Resim 3.6 : S. Uchi, Newton	42
Resim 3.7 : Jozias	42
Resim 3.8 : İllüstrasyon.....	43
Resim 3.9 : Timoty Lee	43
Resim 3.10 : Pyle.....	44
Resim 3.11 : Esra Roise	45
Resim 3.12 : İllüstrasyon.....	45
Resim 3.13 : Zoe Koeogoh.....	46
Resim 3.14 : Vector- Make- up- girl	46
Resim 4.1 : Carton Girl	51
Resim 4.2 : A Child's Book of Prayers	51
Resim 4.3 : Nazan Erkmén	52
Resim 4.4 : İllüstrasyon.....	52
Resim 5.1 : Bez Bebek adlı kitap kapağı.....	70
Resim 5.2 : Kırmızı Elma adlı kitap kapağı	70
Resim 5.3 : Evvel Zaman İçinde Haliç kitap kapağı.....	71

Resim 5.4 : Who Is There? adlı kitap kapağı	72
Resim 5.5 : Uçmayı Öğrenirken adlı kitap kapağı	72
Resim 5.6 : İaohehok adlı kitap kapağı	73
Resim 5.7 : Meraklı Minik adlı kitap kapağı.....	73
Resim 5.8 : Story Camel adlı kitap kapağı.....	74
Resim 5.9 : Şamatalı Köyün Çocukları adlı kitap kapağı	75
Resim 5.10 : Köşe Bucak Börtü Böcek adlı kitap kapağı	75
Resim 5.11 : İdil' in Bayram Şekeri adlı kitap kapağı	76
Resim 5.12 : Meraklı Minikadlı kitap kapağı.....	76
Resim 5.13 : Midos Kartalı'nın Gözleri adlı kitap kapağı	77
Resim 5.14 : Tomurcuk Boyama adlı kitap kapağı.....	77
Resim 5.15 : Küçük Sırlar adlı kitap kapağı.....	78
Resim 5.16 : İşte Zıt Kavramlar adlı kitap kapağı.....	78
Resim 5.17 : İşte Renkler adlı kitap kapağı.....	79
Resim 5.18 : Domates Kral adlı kitap kapağı.....	79
Resim 5.19 : Çocuk Kalbi adlı kitap kapağı.....	80
Resim 5.20 : Ben Büyüyünce adlı kitap kapağı	80
Resim 5.21 : Uyku adlı kitap kapağı	81
Resim 5.22 : Harry Potter adlı kitap kapağı	81
Resim 5.23 : Beni Annem Yavruladı adlı kitap kapağı.....	82
Resim 6.1 : Necip Aptioğlu, Atom dergisi	82
Resim 6.2 : Necip Aptioğlu, Atom dergisi	83
Resim 6.3 : Necip Aptioğlu, Atom dergisi	83
Resim 6.4 : İllüstrasyon.....	84
Resim 6.5 :İllüstrasyon.....	84

GENEL BİLGİLER

Adı	: Fatma
Soyadı	: Gülpınar
Ana Sanat Dalı	: Grafik Tasarım
Programı	: Grafik Tasarım
Tez Danışmanı	: Öğr.Gör. Kubilay Dağbatıran
Tez Türü ve Tarihi	: Yüksek Lisans-Haziran 2010

ÖZET

Gelişen toplumda, teknolojinin hızla geliştiği, insanın kendisini tanıması konusunda da önemli adımların atıldığı bir dönemdir. Zihinsel ve davranış işleyişlerin bilimi olarak adlandırılan psikoloji alanındaki gelişmeler, çocuk psikolojisinin ortaya çıkmasına uygun bir zemin hazırlamıştır.

Toplumların eğitim düzeyi, çocuklara sağladıkları planlarla değerlendirilir. Bunun için günümüz çocukları, eski dönem çocuklarına göre eğitici araç, gereç, oyuncak, teknolojik materyaller ve kitap bolluğu içinde yetişiyor. Fakat toplumlar uygarlığın en son çıkan farklılıklarından payını aldıkça ortaya sorunlar çıkıyor. Burada aileler ve eğitimciler için, “ çocuğu zararlı etkilerden korumak ” düşündüren bir konu olmaya başlıyor.

Bunun için ailelere ve eğitimcilere çocuk kitap resimleri, içeriği, anlatımı ve yaratıcılığı açısından doğru seçim yapmak için çok görev düşüyor. Bir o kadar hızla artan yayınlar içinde çocuklara ne tür kitaplar okutmalı, hangilerini yasaklamalı? Okuma alışkanlığı en kolay ve zevkli olarak nasıl kazandırılmalı? Faydalı olanı zararlı olandan nasıl fark edebilmeli? Çocukların davranışlarının bozulmasında, iletişim aracının payı nelerdir? Çocuk kitaplarının hazırlanmasında yayıncının, tüketicinin önemi nedir? Günümüzdeki çocuk kitapları okuma alışkanlığı konusunda istenilen yerde mi? Bilgili ve eleştiri yeteneğine sahip bir toplum oluşturmak için çocuk kitapları yeterli mi? Görsel olarak çocuk kitaplarının yaşlara göre dağılımı açısından, estetik olarak ve içerik, fiziksel özellikleri açısından kitaplar doğru incelenerek yapılıyor mu? Bu çalışmada yukarıda ki sorulara yanıtlar aranmış ve bu yanıtlar öncelikle çocuğun gelişimi, resim ve kitapların ilişkisi illüstrasyon ve tarihi gelişimi, çocuk kitaplarında yayıncının, tasarımcının ve tüketicinin durumu gibi başlıklarla ele alınarak, kaynak edinerek, araştırmalar ve röportajlar yapılarak anketlerle oluşturulmuştur.

Çocuklar için, çocuk kitaplarının anlatılmasında içeriği açısından resimlenmesinde çocuğun yaşı, psikolojisi iç dünyasının da zenginliği göz önünde olmalıdır. En önemlisi de resimleyiciden çok zengin bir hayal gücü, yaratıcı çizim, çocuktaki zihinsel ve fiziksel gelişmeyi anlama yeteneği beklenir. Gelişmiş ülkelerin kitapları ile, bizim kitaplarımız karşılaştırıldığında, aradaki düzey farkının büyük olduğunu farkına varmaktayız. Çoğunlukla üçüncü hamura bastırılmış, zevksiz illüstrasyonlarla üst üste hiçbir düzen fikri düşünülmeden yerleştirilmiş metinlerle, güç okuma yazı karakterleri ile hazırlanmış bu kitaplarla çocukların estetik beğenilerinin geliştirildiği söylenemez. Bunun sonucunda en büyük pay yayıncılara aittir. Yayıncının sorumluluğu burada öne çıkmaktadır. Yayıncılar, çocuk kitapları yayımcılığının bir ticari faaliyet olma düşüncesinden çıkarmalıdır.

Çocuk kitaplarında kaliteyi etkileyen en önemli değerlerden biride tüketen toplumun durumudur. Ekonomik koşulları, okuma alışkanlığı çocuk kitaplarının niteliğini tüketicinin bakış açısından belirler. Çocuk kitapları satışı yeterince oluşmamasından, yayıncı, resimleyici ve okuyucu bu durumdan olumsuz etkilenmektedirler.

GENERAL KNOWLEDGE

Name : Fatma
 Surname : Gülpınar
 Master of Arts : Graphic Desing
 Program : Graphic Desing
 Supervisor : Lecturer Kubilay Dağbatıran
 Degree Awarded and Date : Master June 2010

ABSTRACT

We are in a period where technology advances rapidly, where men take huge steps to recognize themselves in a developing society. The developments made in the field of psychology, called as the science of the functioning of mental and behavioral patterns, has paved the very way for child psychology.

The educational level of the societies is evaluated by the plans they provide for the children. Today's children grow up in the abundance of materials, toys, technologic materials and books when it is educationally compared to former children. However as the societies have their shares on the recent differences created by the civilization, there emerge some problems. Here is the point where the question of "How can we protect the child from the detrimental effects?" starts rising as an ominous issue for the families and educators.

So the mission of choosing the proper book pictures, contents, narration and creativity falls to the families and educators. What kind of books should we teach to children and which ones should be restrained among all the publications which increase in number in such a pace? How should the children be indoctrinated that the reading habit is simple and enjoyable? How should we teach children to distinguish the beneficial thing from the detrimental one? What is the role of communication devices in the misbehavior of children? What is the role of the publishers and consumers in the preparation of children's books? Are the children's books of today at desired level with regard to reading habit? Are children's books efficient enough to create an intellectual society with the ability of criticism? Answers have been sought for such questions as "Is the visual distribution of children's books according to the age range made correctly considering the aesthetic, content and physical features of the book?" and answers to those questions have been put forward as questionnaires by primarily taking into consideration such headings as the child's development, the relation between pictures and books, illustration and its historical development, the role of publisher, designer and consumer in children's books and by making researches and interviews.

The age, psychology and richness of the inner world of the child should be taken into account in the narration of children's books and in the illustration of them in terms of their content. Above all, the illustrator is expected to have a prosperous creativity, a creative illustration and sympathize with the physical development.

When the books of developed countries are compared to our books, we recognize that there is a huge level gap between them. It is unspeakable that the aesthetic credits of the children are not developed with books which are mostly published on third quality papers and are prepared with texts with no alignment and with hardly legible typefaces. Publishers have the biggest responsibility over those issues. The responsibility of the publisher comes exceedingly to the forefront. So the publishers should be made aware of the fact that the publishing of children's books is not a commercial activity.

One of the figures that affect the quality of the children's books is the situation of the consumer society. The economic conditions and the reading habit of the society determine the quality of the children's books and the standpoint of the consumer. The fact that children's books sale is not adequate affects the publisher, illustrator and reader in a negative way.

GİRİŞ

Çocuklar için öğrenmeyi geliştiren resimli çocuk kitaplarının önemi çok büyüktür. Çocuk kitaplarında renklerin, resimlerin, hayal kahramanlarının görsellik olarak çocukları çok etkilediği kesindir. Hangi birimiz çocukluğunda rengârenk kitapları görüp etkilenmedik? Prensesler, prensler, krallar, kraliçeler, cüceler, korkunç yaratıklar, sevimli hayvanlar, cinler, iyilik perileri... Kim bu resimli kitapların gösterdiği renkleri, hayal dünyasına, düşsel dünyaya kendini kaptırmadı ki bizleri de o hikâyenin içerisine, hayallere götürmedi mi? bu yüzden masallar, çocuklara doğru – yanlış, iyi – kötü, dost – düşman, anlatan konulara değinir.

Masallar, çocuklara gerçek hayattan mesajlar vererek onların hayal dünyasında sihriyle de bütünleştirerek bazı konularda bilgi edinmelerini sağlar.

Kişisel gelişimlerini geliştirmelerinde katkıda bulunup hayata hazırlar. Bütün çocuklara mutluluğu, dostluğu, sevgiyi, yardımlaşmayı, paylaşımı anlatarak kişilik yapısının oluşmasında yardımcı olur. Asıl amaç da bu olmalıdır. Çocuklar masalları okurken onların dış dünyasına bir şeyler ekleyerek yorumlayabilmelerini sağlatmalıdırlar. Çocukların bu dünyasında hep sevdiği iyi ve kötü kabul ettiği güzellikleri görmek ister. Çoğu zaman sevdiği bir karakter annesi iken, sevmediği bir karakter ise cadıdır. Bunu çocuk yaptığı resmede yansıtırsa böyledir. Çocuğa korku hissettiren kişileri koyu renkler de, küçük çizerek ya da onun üzerini karalayarak belli eder. Bunları da bir gizli sır gibi saklar. Bir nevi bu bütün çocukların aynı yerde buluşmasıdır. Tasarımcıların içlerindeki o büyümeyen çocuğu resmettikleri konular ve renkler, kitaplarda çocuklar için resim sanatıyla ilk buluşmayı sağladığı için çok önemlidir.

Gelişmiş kültür ortamlarını oluşturmuş toplumlarda, resimli çocuk kitaplarına ne kadar önem verdiklerini biliyoruz. Çocukların değer verdikleri, sevdikleri bu kitaplar ressamın sergilediği tablolar kadar estetik değer taşımaktadır. Grafik sanatçıları çocuk kitaplarına verdikleri renkleri, şekilleri, hayal dünyaları, yazıları ile en güzel, en özgün düşünceler bulan yaratıcı insanlardır. Çocuk kitapları resimleyen sanatçılar çocukların hayal dünyalarına yol verdikleri için çok şanslı ve bir o kadar da zengin bir hoşgörüyeye sahip insanlardır. Bu yüzden ki bir grafik sanatçısının

yapmış olduğu çocuk kitapları resimlemelerini en iyi değerlendiren ve en iyi anlayan çocuklardır. Çocuklar bu anlamda iyiyi – kötüyü, güzeli – çirkini çok iyi anlarlar.

Çocuk kitaplarında bunun için resimsiz bir anlatım düşünülemez. Bu nedenle masal kitaplarında anlatılan yazılı anlatıma uygun resimler olmamalı, aksine anlatıma uygun kendine özgün renk, biçim diline uyarak olmalıdır. Çocuklar ilk resimle ilgili düşüncelerini, masal kitaplarındaki resimlerle anlarlar. Çocuklar için bu bir dönüm noktasıdır. Şekilleri, renkleri hayal dünyasında anladığı hikâyeyi renklerle, şekillerle özleştirerek ilk kez masal kitaplarında görür. Bu başlangıç çocuğun tüm yaşamını etkiler. Bu nedenle gelişmiş bir toplum kişilikli çocuklara sahip olmak istiyorsak öncelikli masal – çocuk kitaplarını resimleyen grafik sanatçıları iyi seçmeli ve resimleyicinin hayal gücüne güvenerek sanatçıları özgür bırakmalıyız. Bunun için yayıncıların da ilgili olmaları gerekir. Zevksiz illüstrasyonlara, kalitesiz kâğıtlara, ekonomik kaygıları düşünmeden kaliteli kitaplar çıkarmalıdır.

Ailelerle geleceğimiz çocukları oluşturacak çocuklar için daha duyarlı ve seçici olup kaliteli yayınlara yönelerek bu konuda bilinçli olmalıdırlar.

1. TÜRKİYE'DE SANAT EĞİTİMİNİN HAREKETLERİ

Türkiye'de sanat eğitimi alanındaki hareketlenmeler, 1908 Meşrutiyeti ile başlar. Toplum henüz dinsel bir durum gösterdiğinden, siyasette tutuculuk olduğundan, yeni fikir ve aydınlamalara ortam uygun değildir. Yalnız rüştiye ve harbiye mekteplerinde resim çalışmaları görülmektedir. Doğadan bakarak ilk yapılan manzara resimleri ise (Sanayi Nefise) yani Güzel Sanatlar Akademisi'nde görülmektedir.¹ (Gökaydın, 1990: 15)

Toplumlar, ekonomik, kültürel, teknolojik ve bilimsel alanlarda değişmeler gösterirken, sanat eğitiminde de farklı kollarında gelişmeler ve aşamalar olmuştur. Sanat eğitimini bu değişimde etkileyen faktörler şöyledir;

1-Toplumların sanat eğitiminden beklentileri ve eğitimin teorik, yöntem ve uygulamasında okul seviyesine yansıyan değişmeler.

2-Sanat eğitimini doğrudan ya da dolaylı olarak etkileyen psikoloji, estetik gibi bilim alanlarındaki farklılıklar.

3-Çağdaş sanatçıların kendi yapıtları ve teknikleri üzerine yaptıkları yazılı ve sözlü açıklamaları

4-Toplumun sanata ve sanatçıya bakış açısındaki değişim.

5-Sanat eğitimini bilimsel olarak inceleme ve bu yönde yapılan araştırmalar

6-Sanat ile gelişen çağdaş teknoloji ilişkisinin oluşturduğu değişiklikler ve bununla birlikte yeni eğitim kurumları² (Kırıçoğlu, 2002: 13) Bauhaus (Bauhaus; Sanata ilişkin öğretim ile ilgili olarak kurulan önemli bir kurum 1918'de Walter Gropius tarafından örgütlenen Bauhaus sanat okuludur. Kurucuları arasında Klee, Marcks, Schlemmer gibi ressamlar; mimarlar ve heykeltıraşlar, yazarlar da bulunmaktadır.)³ (San, 1977: 9)

Bütün bu değişmeler sanat eğitiminin düşünce olarak ve uygulama olarak daha çağdaş, daha bilimsel yaratıcı bir görünüm kazanarak bu günümüze kadar ulaşmıştır. Her ülkenin kendine göre eğitimsel, politik ekonomik ve bilimsel olarak farklılıklar var ise sanat eğitiminde de bu ülkeler arasında farklılıklar oluşmuştur. Tabi bu ülkeler arasındaki farklı ilerlemeler sanat eğitimi okul programlarındaki yeri, amacı, içeriği her ülkede farklılıklar gösterse de genel bir uluslar arası beraberlik gözlenmektedir.⁴ (Kırıçoğlu, 2002: 13)

Bu sebeple; sanat eğitimi tarihine belirli bir ülke ele alınmadan her ülkede kurumlar ve kavramlar üzerine etkiler görülmektedir. (Kırıçoğlu, 2002: 13)

1.1. ÇOCUK VE RESİM

Çocukların bedensel ve zihinsel faaliyetlerinin gelişmesinin yanı sıra sanatsal becerilerinin de gelişimi gözlenmektedir. Herhangi bir yüzeye çizgiler çizerek zamanla belirli evreleri geçirdikten sonra yetişkinlik dönemine kadar devam eder. Bebeklik döneminde bebek konuşmadan önce, elleriyle, kollarıyla şekiller çizerek mutluluğunu, açlığını, sevincini ve herhangi bir isteğini duygusal olarak anlatmaya çalışır. Bu ilk ritmik hareketleri çocuğun içgüdü dilinin betimleyici birer ifadesidir. Çocuğun 1 yaşından itibaren kalem eline aldığı anda resim yapmaya başlamasını sağlayabiliriz.

1.1.1. Okul öncesi dönemde çocukların kavram, renk, hareket, üslup, çizgi olarak gelişimi

Çocuk ilk yıllarında düz zeminler üzerine gelişi güzel farklı çizgiler çizmeye başlar. Bu dönem çocuklarda karalama dönemi ya da karalama evresi olarak tanımlanır. Çocuğun ilk çizgileri gelişimi açısından çok önemlidir. Kendini özgür, kendi çizgileriyle, grafiksel çizgilerin dolaştığı bir resmin içerisinde bulur.

Zaman geçtikçe çocuk deneye deneye kalemini istediği bir biçimde yönlendirebilecektir. İki yaşından sonra tamamen rastlantılar sonucu çocuk çizdiği karalamalardan dikey, yatay yuvarlak gibi çizgilerin oluşumundan şekiller görecektir. Çocuk bu aşamalardan sadece kâğıt üzerine değil her bulduğu yüzeye resimler çizer. Çocuk aslında bir şey düşünerek çizmez. Elindeki kalemle çizgiler çıktığın keşfetmesi, onu eliyle uzun çizgiler çizdikçe, çizgilerin de birlikte uzaması çocuğa büyük zevk verir. Gene Gesell'e göre çocuk 2-5 yaşındayken dikey ve yatay çizgilerle deneyimlere girişir çemberler çizer.⁵ (San, 1977: 95)

1.1.2. Okul dönemindeki çocuğun resimlerindeki mekân gelişimi

Çocuğun yaptığı resimlere bakıp insanlarla ilgili ilişkilerini algılamakta oldukça mümkündür. Çocuğun iç dünyası hakkında benmerkezci bakış açısından

uzaklaştığını, büyüdükçe geniş bir çevreye ait olduğunu resimleriyle anlayabiliriz. Örneğin; konu olarak grup resimlerini tercih etmişse, bu grup ailesi, sınıf arkadaşları, oyun arkadaşları, öğretmeni, bazen de sevdiği çizgi film karakterleri herkes olabilir. İşte bu tip resimlerde, çocuğun grup içindeki yerini liderliğini, içine kapanıklığını, duygusallığını anlayabiliriz. Çocuk ilişki içinde bulunduğu çevresini yaptığı resimde resmediyorsa o kişilerle tavır ve ilişkilerini anlatır. Örneğin; Anne, baba, kardeş, öğretmen v.b. şahıslar ile birlikte kendini çizebilir ve onlara karşı duygu ve düşüncelerini şekil ya da yazı yoluyla gösterebilir. Özellikle; çocuklar kardeşleriyle olan ilişkilerini olumlu ya da olumsuz anlatırlar.

Bütün çocuklar için okul aynı bir önem taşır. Çevreyle olan ilişkilerinin gelişmesi, sosyalleşmesi okul ile başlar. İlk önce çocuklar bu durumda yabancılar ve dış çevreyle ilişki kurmakta oldukça güçlük çekerler.

Zamanla çevresine ilgisi daha da artmış, el becerileri gelişmiş, öz bilinci ortaya çıkmış ve çevresindeki kişilerle kendini anlatabilme fikri belirmiş bir birey olacaktır.

Çocuktaki bu farklılık aşamaları elbette resimlerinde etkisini gösterecektir. Arkadaşlarını, diğer birilerini resimlerinde sembollerle, yazı yollarıyla da anlatmak ister. Resimlerindeki en büyük gelişimde mekân yaklaşımında görülür, şekillerin bir mekân içerisinde olduğunu fark ederek bir düzlem, yer çizgisi üzerinde gösterir. Nesnelerin boşluk birbirleriyle ilişkileri olduğunu, yapacağı nesnelere nerelere yerleştireceğini, bir yer çizgisi üzerinde mi yoksa gökyüzünde uçarak bir etki yaratmak isteği bir düzlem çizgisinin serbestçe yayar. Yer çizgisi çocuğun kendisinin ve çevresindekilerin nesnelere olacağı düşüncesinin belirtisi olarak ortaya çıkar

Belirli şemaların ortaya çıkması yetişkinlere, çocuğunun gelişimi hakkında önemli bilgiler vermektedir. Çocuk artık resimlerinde sadece kendisi ile olan ilişkilerini değil, başkalarının birbirleriyle olan mantıksal ilişkilerini de göstermektedir.⁶ (Yavuzer, 1992: 67)

Çocuğun bu durum çok hoşuna gider. Yaptığı resimlerinde artık düşüncelerindeki gerçekçilik, ya da hayal dışı fikirlerini rahatlıkla nesnelere arasında parça-bütün ilişkisini kurabilmektedir. Örneğin; Bir halı saha resminde maç oynayan futbolcular. Çocuk bu resimde halı sahayı çizerek futbolun orada oynadığını, üzerine futbolcuları, insanları çizerek kafasını, vücudunu anlatarak parça-bütün ilişkisini gösterir. Ve gerçekçilik dönemine adım adım yaklaşır.

1.1.3. Orta öğretim çağındaki çocuğun resimlerindeki renk, kavram, üslup, çizgi ve mekân gelişimi

Ergenliği başlangıcına rastlayan bu dönemde çocukların giderek, doğal çevrelerinden haberdar oldukları dikkati çeker. Çocuk ya da ergen bu dönemde gördüğü objelerin derinliklerini, çizgilerine yansıtır.⁷ (Yavuzer, 1992: 62)

Bu dönemde ergen son derece yoğun duyguların yaşadığı, gelişim açısından farklılıklar gösterdiği, duygusal olarak değişik tutumlar içerisine gireceği bir döneme başlamıştır.

Bu dönemde ergen son derece yoğun duyguların yaşadığı, gelişim açısından farklılıklar gösterdiği, duygusal olarak değişik tutumlar içerisine gireceği bir döneme başlamıştır. Bunu resimlerine de yansıtmak ister. Örneğin; insan figürünün detaylı ince ayrıntılarıyla işleme, cinsel özelliklerden haberdar olmanın büyük ölçüde arttığı bunlarında resmine yansıdığı görülmektedir.

Resimsel olarak yaptığı konularda renk tonlamalarını gerçekçi yapmaya başlar. Çizgisel olarak daha esnek rahat çizmeye başlar.

Yapılan konulu resimlerinde ışık-gölge, renk armonileri, plan, hacim, benzetme etkilerini görmek ve anlamak mümkündür. İllüstrasyon çalışmalarına geçmeden önce, çocuğun dünyasına yönelmek ve aşama aşama duygu ve düşünce gelişimlerini incelemek gerekliydi. Çünkü doğduğu dönemden itibaren çocuk gelişim süreci geçirir. Resimsel olarak da gelişim evreleri oluşur. Gelişimi bununla sınırlı kalmaz.

En önemlisi çocuğun sanatsal gelişimidir. Son yıllarda da dikkate alınması gereken sanatsal ilgileridir. Çünkü çocuk kalemi ilk eline aldığı andan itibaren sürekli çizer.

Çocuk resimlerinin değişik düşüncelerini 5-6-7-8-9-10-11-12 yaş çocuklarından edindiğim resimlerini inceleyerek görelim.

Resim 1.1 (5 yaş)

Yukarıda 5 yaş öğrencisi olan ‘ Ece nur Kaçmaz’ adlı öğrenciye ait olan resimde de görüyoruz ki insan figürlerinin bir nesne içerisinde her karede yüzlerin tekrarlanışını görmekteyiz. Ve bu tekrarlanış bir çizgi üzerinde yani çimenlikler üzerinde sıralanışı mekân olarak oluşturmaktadır.(Bkz. Resim 1.1- 5 yaş)Bu yaş çocukları hayal dünyasında düşüncelerini büyütürler. Löwenfeld’e göre şematik devre diye adlandırılan beş yaşlarına rastlayan bu dönemde şu iki özellik belirir: Özellikle insan figürü için ölçülenmiş simgelerin (stereotip) sık sık tekrarlanışı, figür ve nesnelerin, kâğıdın altında yer alan bir çizgi üzerine sıralanışı.⁸ (San, 1977: 97)

Kimi çocuk karalamaya 2 yaşından da önce başlar ve 5 yaşından önce şematik devreye gelir, anaokulu ve yuva çocukları için sembolleşen karalamalar ile ölçünleşmiş semboller arası bir devre saptamak uygundur.⁹ (San, 1977: 97)

Resim 1.2 (5 yaş)

Bu yaş çocuğunda zaman zaman değişiklikler gösterebilir. Bazı şekilleri, nesnelere görmediği halde görüyormuş gibi çizer. Daha çok resimlerini çizerken anlatarak, içindeki sesi dışarıya yansıtarak hayal gücüne eklentiler yapar. Her çocukta şekilleri görmediği halde görüyormuş gibi çizebilmesi, çocuğun duyu ve düşüncelerinin ne derece geliştirdiğini göstermektedir. (Bkz. Resim 1.1, Resim 1.2 – 5 yaş) 5–6 yaş arasının şematik tarzı 8 ile 9 yaşlarına kadar sürer. Bu yaş özelliğinde insan figürlerinin daha seyrek çizilmesi ve buna karşı büyük insanlardan ve küçük insanlardan meydana gelmiş insan grupları yer almaya başlar.

Çocuklar bazen insan figürlerinde detay olan yerleri örneğin saçlar, dişler, parmaklar gibi yerleri bazen çizerler bazense çizmezler. Çocuk kendine özgü yapmış olduğu insan çizimini farklı farklı tekrarlarını çizecektir. Görüyoruz ki, Resim 3'te de 5 yaşındaki; Bilge Sena Gündebahar öğrencinin insan figürü çiziminde tekrarlar bulunmaktadır.

Resim 1.3 (5 yaş)

Resim 1.4 (5 yaş)

İnsan vücutlarında gövde yerleri yerli yerinde biçiminde özellikle gösterilir. Resimde figürlerin yerleştirilmesinde çocuk belli bir plan yapmıştır. Figürlerin alt kısmında yer çizgisini andıran halı bulunmaktadır. Diğer Resim 4’te de Ece Nur Kaçmaz’a ait olan resimde aynı özellikleri görmekteyiz. Figürlerin tekrarlanması ve bir düzlem üzerine konuluşu görülmektedir. (Bkz. Resim 1.3, Resim 1.4- 5 yaş)

Resim 1.5 (7 yaş)

Serbest konulu resim yapan ilkokul birinci sınıf öğrencisi Ayza Çolakoğlu'nun çalışmasında, büyük yaşama sevincini görmekteyiz. Bu yaşta ki çocuklar da zengin bir hayal gücü ve farklı şekilleri stilize etme fikir katma becerileri var olduğundan, bunu resimlerine mutlu, sevecen bir şekilde yansıtmaktadırlar. Yapılan resimde görüyoruz ki insan figürleriyle hayvan figürleri bir arada koşarken, eğlenirken, mutlu bir şekilde resmedilmiştir. İnsan figürlerini resimde vücut parçalarını ayırarak yaptığını görmekteyiz. Zaten 7 yaşlarında insan figürü çizimlerinde bazı bilinen sembolleri kullanmaya başlarlar. Çocuklar beden parçalarını kendi bilgilerine dayanarak betimlerler. Çoğunlukla insan çizimini bu yaş çocukları resimde de gördüğümüz gibi gövde yerine elbise çizerler. 7 yaş çocuğunun genel yaş şeması bu parçaların pek çoğunu kapsamaktadır. Yapılan insan resimleri geometrik şekillere de benzetilir. Bu resimde en çarpıcı özellik öncelikle hareketli, renkli bir resmin dışında kedi figürlerin çokluğu dikkatimizi çekmektedir. Çocuğa

bunun nedeni nedir? diye sorulduğunda “kedileri çok seviyorum” cevabını alıyoruz. Resimde merdivenle gökyüzüne çıkmış bir kızın bulutları rengârenk boyadığını görmekteyiz. Bu resminde çok ilgi çekici ve farklı bir düşünce göstergesi olarak dikkatimizi çekmektedir. Çocuğun boyama biçiminde de görüldüğü gibi canlı renkleri kullanarak, renk karışımları da yaparak, kaliteli bir boya ile bütünleştirdiğini ve renkleri iyi kullandığını görmekteyiz. Resimde çocuk realist bir anlayışa yaklaşıp da yer yer alışılmışın dışına da çıktığı görülmektedir. Resmin fon kısmında da pembe ve yeşil tonlarını kullanarak resmi daha canlı ve parlak göstermiştir. (Bkz. Resim1. 5 – 7 yaş)

Aşağıda da birinci sınıf öğrencilerinin yaptığı resim örneklerinde zengin hayal gücü, mutluluğu görmemek mümkün değildir. (Bkz. Resim1. 6 – 7 yaş, Resim 1.7 - 7 yaş)

Resim 1.6 (7 yaş)

Resim 1.7 (7 yaş)

Serbest konulu bir resim yapan ilkokul ikinci sınıf öğrencisi İrem Bozar' ın resmine baktığımızda yer çizgisi kâğıdın alt kısmından çıkıp yarım daire yüksekliğinde adeta resmi ikiye bölmüş bir cesaretle yer çizgisini oluşturmuştur. Yeşil lekeye dönüşen yer çizgisinin olduğu yerde ayrıca insan figürlerinin yatay gibi durması ve tam yer çizgisinin olduğu yerde ayakta bir figür çizmesi öğrencinin ön plan ve geri plan anlayışının geliştiğini görmekteyiz. Fakat öndeki elemanların büyük, arkadaki figürlerin ise küçük olacağı konusu henüz keşfedilmemiştir. Bunu ön planda yatan iki figüre ve arkadaki ayakta duran figüre bakarak görebilmekteyiz. Ana renklerin dışında fonda uyguladığı pembe ve mor tonlarının etkisi, şelalenin mavi tonlarıyla bütünleşmesi renkleri çok iyi incelediğini ve estetik duygularının geliştiğini göstermektedir. Çocuğun buradaki doğa sevgisini, çok renkli ve temiz bir şekilde yansıtmış olduğunu ve espriler de kattığını görmemezlikten gelemeyiz. Çevrenin temiz olması gerektiğini çimenleri ve ağaçları tek renge boyamasında, çevreyle insanların iç içe olmasına, ağacın üzerinde duran insan figüründen anlamaktayız. Çevreyle bütünleşen bu güzel resimde öğrencimiz renk nüanslarına da dikkat ederek resmini oluşturmuştur. (Bkz. Resim 1.8 – 8 yaş)

Resim 1.8 (8 yaş)

‘Hayalimdeki Yaşam’ konulu bir resim yapan ilkokul 3.sınıf öğrencisi Esra Şahin’in resmine baktığımızda hayal dünyasındaki yaşamı çok iyi resmettiğini görmekteyiz. Zaten bu yaştaki çocukların o kadar zengin hayal güçleri ve stilize etme, farklılaştırma becerileri vardır ki bunu resimlerinde görebilmekteyiz. Resimde hayvanları çok sevdiğini ve insanların hayvanlarla aynı yaşam içerisinde olmak istediğini çocuğun resminde net bir şekilde görmekteyiz. Hayvanları uçarken insanları da melek şeklinde yaparak hayal dünyasındaki düşüncelerini çok iyi anlatabildiğini görmekteyiz. Çocuğa hayalindeki yaşamın nasıl olmasını istiyorsun? diye sorduğumuzda, ‘Hayvanlarla iç içe olmayı ve elimi uzattığımda yaşamdaki tüm renklere ulaşabilmeyi, özgürce dokunabilmeyi isterdim’ cevabını alıyoruz. Gökkuşaağı renklerinin canlılığı ve fon kısmının resmin neredeyse yarısından çoğunu kapsaması, güneşin gülerek yaşama bakmasında çevremizi temiz, iyi ve güzel görmek istediğini anlattığını anlayabiliyoruz. Ayrıca çok renkli bir resim yaparak sıcak renkleri kullanarak mutlu, sevinçli ve hareketli bir resim yaptığını güzel mesajlar vererek görmekteyiz. (Bkz. Resim 1.9- 9 yaş)

Resim 1.9 (9 yaş)

‘Çevre ’konulu resim yapan ilkokul 4.sınıf öğrencisi olan Betül Eda Çilesiz’ in resmini incelediğimizde çocuğun çok güzel bir çevre resmi oluşturduğunu görmekteyiz. Bir çevre resmi ancak, bu kadar güzel anlatılabilir. Resimde ağaçların farklı renk tonlarıyla anlatılmak istenmesi, yeşillik alanlarının güzelliklerinin hatırlatıldığını anımsamaktayız. Ağaçların, derenin iki ucunda düzenli bir şekilde yerleştirilmesi, temiz derenin içerisinde renkli balıkların olması çevreyi renkli fakat su ve ağaçların önemini vurgulaması gerçekten çok değerlidir. Çocuğun resminde evin renkli olması çok renkli bir düşünceye sahip olduğunu göstermektedir. Aynı zamanda evin etrafında çimenlik alanlarının çitlerle çevrilmesinde özenli yaşamamız gerektiğinin bilincinde olduğunu da anlamaktayız.(Bkz. Resim 1.10 –10 yaş)

Resim 1.10 (10 yaş)

Beşinci sınıf öğrencisi Elif Yılmaz’ın resmine baktığımızda, tepeden evlerin görüntüsünün gözükmesiyle çocuğun perspektif anlayışının geliştiğini görmekteyiz. Tepeden evlerin çizimlerinde üç boyutlu çizme anlayışına göre yapmaya çalışmıştır. Evlerin yan görünüşleri arabaların, üç boyutlu çizimleri realistçe yapılmış olan bir resim görüntüsü izlenimini vermektedir. Fakat ön plandaki arabalar ile arka plandaki arabaların büyüklükleri dikkati çekmektedir. Ön plandaki arabanın daha büyük

olması gerekirken, arka plandaki arabalar daha büyük çizilmiştir. Resimde renkler son derece sade ve soğuk renklerle yapılmıştır. Çevremizde gördüğümüz binaların görüntüsünde soğuk tonlarda resmetmiştir. Resimde ana renklerin dışında ağırlıklı olarak gri-siyah renk tonları kullanılmıştır. Evlerin birbirine yakın olması ve her evin pencerelerinin itina ile yapılması ise komşular arası ilişkinin iyi olması gerekliliğini vurgulamıştır. Bu da öğrencinin farklı bir mizaçlı olduğunu bize aktarmaktadır.

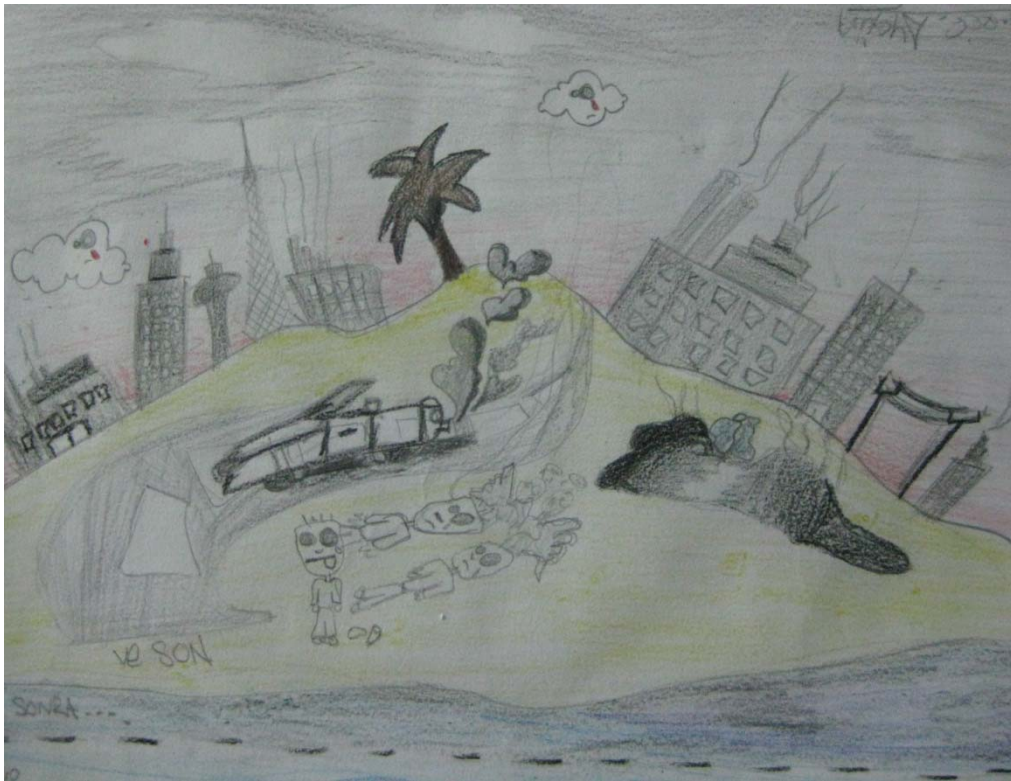
Resim 1.11 (11 yaş)

Okul döneminde 1.sınıf-5.sınıf (7-12 yaş) grubuna ait bazı resimlerde gördüğümüz gibi, çocuk hayal gücünü kullanarak, realistçe bazı yerlerini resmedebildiğini görmekteyiz. Ayrıca hayal güçlerinin çok zengin olması, ufak espriler katmaları ve renk cümbüşünün canlılıklarını her resimlerinde görmekteyiz. (Bkz. Resim 1.11- 11 yaş)

Okul dönemi 12-15 yaş (6-7-8.sınıf) çocuğunun resimlerindeki analizi örneklerle görelim; 6.sınıf öğrencisi 'Emre Aygün' ün yapmış olduğu resimde tonlamalı bir resim çalışması vardır. Çocuk yapmış olduğu bu resimde anlatım ağırlıklı doğadan bir resim yapmıştır. Gerçekçi mesaj içerikli bir resim anlatılmak istenmiştir. Zaten bu yaşta ki çocukların doğal çevrelerinden haberdar oldukları ve yakın çevrelerinde gördükleri objelerin orantılarını, boyutlarını çizgilerine yansıttıklarını görmekteyiz. Çocuk bu resminde de kirli bir dünyanın binalarını,

havasını, yollarını, yeşillik olacak yerleri bile soluk ve gri tonlarında kullanmasının sebebi olumsuz yönde mesaj vermek istemesinden kaynaklanmaktadır.

Arabadan çıkan egzoz dumanlarının havayı kirletip gri bir görünüm içermesi verilmek istenen mesajdır. Renklerin soluk ve mat renklerden oluşması kirli bir hava görünümünü vermek istemesinden kaynaklanır. Ön planda yere yatmış olan insanlar ise kirli havanın esiri olmuş bir şekilde yere düştüklerini ifade etmek istemiştir. (Bkz. Resim1.12- 12 yaş)

Resim 1.12 (12 yaş)

7.sınıf öğrencisi Simay Tüzün'ün resmini inceleyelim. Resimde ilk göze çarpan resimdeki anlatımdır. Resimde ikiye bölünmüşlüğün görüntüsünde iki yönlü anlatım vardır. Sağ tarafta kötü bir çevrenin görüntüsü sol tarafta ise tertemiz bir çevrenin görüntüsü vardır. Bu resimde en çok göze çarpan renkler ise yeşilliğin tonlarıdır. Resimde yeşil olan yerlerin çok güzel, temiz bir çevre istenilen görüntüsü vardır. Genel olarak renk dağılımı resimde güzelce yansıtılmak istenmiştir. Çocuk resme espride katarak anlatım yapmak istemiştir. Resmin bir tarafında yaşanması istenilen güzellik, yeşillik, su ve gökyüzü diğer tarafta ise yeşillik olmayan, etrafın

Çöl olduğu ve fabrika duman kokularının hakim olduğu bir yaşam vardır. Konusu ‘ Susuz evre’ olan resmini başarıyla anlatabilen ocuk resminde renklerin dağılımlarını da çok başarılı bir şekilde yapmıştır. (Bkz. Resim 1.13–13 yaş)

Resim 1.13 (13 yaş)

8.sınıf ğrencisi olan Hande Nur Sak öğrencimizin yaptđđ resmi inceleyelim. Bu resim çocuğun yaratıcılığının çok güzel anlatıldıđđ bir resimdir. Resimdeki renk uyumu, kontrast renklerin yapılması çok dikkat çekici özelliktedir. ocukta n plan ve arka plan anlayışının geliştiğini görmekteyiz. ‘evre ve İnsan’ konulu bu resimde ön planda bulunan bir insan figürünün içerisinde ağaçlar ve ağaçların arasında oynayan çocuklar, sallanan çocuklar, eğlenen çocuklar gözükmektedir. evre ve İnsan konusunu çok iyi resmetmiş olan ocuk resimde aynı zamanda kıyaslamaya da dikkat çekmektedir. Tertemiz bir evre içinde yaşamak isteyen ğrenci insanların

mutluluğunu, diğer yandan da binalar içerisine takılmış insanların mutsuzluğunu anlatmak istemiştir. Binaların içerisindeki yüz ifadelerinde boğulmuş, dışarı çıkmak isteyen ve üzgün yüz ifadeleriyle anlatılmak istenmiştir. Koyu renklerde yaparak karamsar bir ortamda olduklarını anlatmak istemiştir. İnsan figürünün yüz ifadesi ise mutlu görünümlüdür. Saçlarını yapraklardan yaparak çevre konusuna uygun resim yapmıştır. Çocuğun resmine bakarak perspektif bilgisinin de geliştiğini görmekteyiz. (Bkz. Resim 1.14–14 yaş)

Resim 1.14 (14 yaş)

Bu evrede insan figürünün büyük bir ayrıntıyla çizildiği ve tahmin edileceği gibi cinsel özelliklerden de haberdar olmalarının büyük ölçüde arttığı, bunların resimlerine yansıtıklarını çizimlerinde görmekteyiz. Yine bu dönemdeki çocuğun renk farklılıklarından haberdar olduğu ve rengin en iyi bir biçimde kullanıldığını da resimlerinde görmekteyiz.

Sonuçta 12–15 yaş çocuğunda soyut kavramın geliştiğini hayal gücünün de zenginleştiğini resimlerini realist bir şekilde resimlerine yansıtılabildikleri görülmüştür. Perspektif kurallarını uygulayabilmekte ve bundan büyük keyif almaktadır. İyi bir illüstrasyon sanatçısı bu çocuk yaş grubuna denemeler yapacaksa bu noktada dikkat etmelidir.

2. ÇOCUK KİTAPLARININ TARİHÇESİ

2.1. Türkiye’de Resimli Çocuk Kitapları Ve Gelişimi

Türkiye’deki illüstrasyon gelişmeleri edebiyatımızla yakından ilgilidir. İslamiyet ve batı uygarlığının etkisinde kalan edebiyatımız gibi çocuk kitaplarında kendilerine düşen payı almışlardır. Minyatürlerde karşılaştığımız ilk resim çalışmalarını, illüstrasyonlara başlangıç şeklinde kabul edecek olursak; bunların çok ince çalışmalar olduğunu göreceğiz.

Minyatürlerin renk tonlamalarının olmaması, derinlik anlayışına sahip olmaması ve perspektif olmaması, çocuk masal kitapları illüstrasyonlarına onları yakınlaştırmaktadır. Yine illüstrasyonlarla minyatürler arasında ilişki kurabildiğimiz bir diğer özelliği eşyanın özelliğine bağlı olmada istenilen renklere göre tonlamasız boyamasıdır. Nitekim çocuk masalları illüstrasyonlarında da hem sanatçının hem de çocukların gerçek renklere uygun tasarımlar istemesi söz konusu değildir. Konumuza illüstrasyonlarıyla söz sahibi olan sanatçıları tanıyarak devam edelim. Çetin Ömer, 1977 yılında ‘‘Gülibik’’ adlı öyküsü Almancaya çevrilmiş ve Alman televizyonunca öykü filme alınmıştır. Bu eser Orhan Peker tarafından resmedilmiştir.

Türkiye’nin ilk kadın illüstratörü Sabiha Bozcalı’dır. Teknik olarak karakalem, suluboya, yağlıboya ile eserlerini oluşturmuştur. ‘‘İstanbul Ansiklopedisi’’ başta olmak üzere halkın ilgi duyduğu eserleri resmetmiştir. Çocuk kitapları üzerinde illüstrasyon çalışmaları yapmamış olmasına rağmen bu çalışmalara öncülük yapan ilk kadın sanatçımız olması nedeniyle yer verdik.⁹ (Toros,1988)

Kitap illüstrasyonlarında 1950’de oluşmaya başlayan özgün tasarımlara örnek olarak sanatçılarımızdan Abidin Dino ve Sait Maden’i günümüzün büyük ustaları olarak gösterebiliriz. Abidin Dino, eserlerinde teknik olarak çizgiden yararlanmıştır ve pek çok özgün teknik arayışına girmiştir. Bu nedenle, her tekniğin kendine has üslup özelliklerinden yararlanmıştır. Sanatçı daha çok siyah ve beyazı tercih eder.

‘‘İki ayrı teknik, iki ayrı araç kullanıyor. Fırça ya da siyah mürekkepli kalem türleri araçları, çizgi mürekkebi doğrudan ya da lavi tekniği ile kullanımı ise malzemeyi farklılaştırıyor.’’

Bu nedenle, sanatçı için eserlerinde ortak bir üslup oluşturamadığı söylenilmektedir. Anlaşıldığı gibi sanatçının çok farklı teknik alanlarında çalışma veriyor olması, tekniğe uygun farklı üslupların doğmasına neden olmuştur.

Sait Maden günümüzde kendine has üslubu ile tanınan usta grafik sanatçısıdır. Kitap illüstrasyonlarında iki yüzü bulunan kapak tasarımları ile dikkat çeker. Sanatçı, ‘grafikte sorunun üretim kalitesi ile çözümleneceği inancında’ olduğunu belirtmektedir.¹⁰ (Grafik Sanatlar Dergisi 1985: 14)

2.1.1. Cumhuriyet dönemi ressamı ve çizerleri

Cumhuriyetle başlayıp birlikte gelişen çocuk yayıncılığının ilk çizerleri Cemal Nadir, Ramiz ve Ercüment Kalmık ise resimleriyle çocuk eğitimi seferberliğinde, özgün katkılarda bulunurlar.

1960’lardan gelişen kitap resimleme çabalarıyla birlikte, yerli çizerlere de önem verildiğini görüyoruz. İlk resimli kitap 1964 yılında Mustafa Eremektar tarafından yayınlanan Tembel Karakaçan olur. Milliyet Dergisi için ‘‘Uzay Çocukları’’nı çizen Mıstık, hem ressam hem karikatürist, hem de çizgi-roman yapımcısıdır. Bu zamandan başlayarak, Nuri Abaç, Nevzat Akoral, Abidin Dino, Mürşide İçmeli, Orhan Peker ve Adnan Turani gibi usta ressamlar da çok sayıda kitaba imza atarlar.1980’lerde çocuk kitabı illüstrasyonları, yayınevleri tarafından da önemsenmeye başlar. Bu dönemde güzel sanatlar mezunu olan pek çok genç mesleklerini çizer olarak sürdürürler, öykülerini hem yazıp hem de çizen sanatçı Serpil Ural.

1970 DTGSYO Grafik Bölümü mezunu Ural, kısa bir süre reklam sektöründe çalıştı. Redhouse, Kök, Türkiye Çevre Vakfı, Üner Yayınları, YAPA ve Kültür Bakanlığı için 30’un üstünde kitaba yazar ve çizer olarak imza attı. Çocuk kitaplarında Çevre Sorunları adlı bir araştırma ya da imza atan Ural, 1986’da Japonya’daki Noma Concours’ta teşvik ödülü aldı. TRT ‘de çizgileri yayınlandı

Ümit Öğmel karikatür, illüstrasyon ağırlıklı çalışmalar yapan sanatçı, Amsterdam’ da Susam Sokağı’nda yayınlanacak bir çizgi film hazırladı.¹¹ (Topçu,2002:32)

2.1.2. Çağdaş illüstrasyon sanatçıları ve eserleri

Haluk Ermen; ‘‘Portakal ve Uç Uç Böceği’’, ‘‘Kaplumbağalı Altın Uçurtma’’, Nazan Erkmen; ‘‘Işın Çağı Çocukları’’, ‘‘Bir Gezi’’, ‘‘Cennet Ülke’’, Nihan Başak; ‘‘Yağmur Ormanı’’ Ruhsar Barım Belen; ‘‘Dikkatsiz Küçük Kaplumbağa’’, ‘‘Tan ile Elvan’’, ‘‘Güzellikler Bitmesin’’, ‘‘Küçük Ahtopot ‘’, Mürşide İçmeli; ‘‘23 Nisan’’, ‘‘Aku Bahçesi’’, Serpil Ural; ‘‘Ormanda Sabah’’, ‘‘Ormanın Düşmanları’’, ‘‘Ormana Karyagdı’’, ‘‘Gürültücü Ali’’, ‘‘Tek Gözlu Kedi’’, ‘‘Akıllı Bisiklet’’, ‘‘Top Tavşan’’, ‘‘Bir Varmış Bir Yokmuş’’, ‘‘Üşengeç Yengeç’’, Can Göknil; ‘‘Bir Kirpi Masalı’’, ‘‘Bir Klube ve Bir Ev’’, ‘‘Bilmeceler ile ABC’’, ‘‘ Çocuk Tekerlemeleri’’, Huban Korman; ‘‘Aslı’nın Sordukları-Güneş Nereye Gitti?’’, ‘‘Hansel ve Gretel’’, ‘‘Kurbağa Prens’in Masalları’’, ‘‘Yağmur Nasıl Yağar?’’, Murat Öneş; ‘‘Balıkçı ve Karısı’’, Mitra Reyhani; ‘‘Kunduracı ve Cinler’’, adlı kitapları resimlemişlerdir.¹² (Topçu,2002: 33)

2.2. Batı’da Resimli Çocuk Kitapları Ve Gelişimi

Batı’da ilk çocuk kitapları 15.yy.dan itibaren yayınlamaya başlamıştır. O dönemlerde çocuklar için hazırlanan kitaplar, dini amaçlıydı. Zevk için okunan kitapların, ahlakî değerleri yıkacağı ve tembelliğe sebep olacağı düşüncesi hakimdir. James Janeway kitaplar hazırlamıştır. ‘‘Çocuklara Hatıra’’, Birçok Gencin Neşe İçinde Ölümü’, ‘‘Matem ve İbret’’ adlı eserleri sıralayabiliriz.

Batı ülkelerinde 1889’dan itibaren ilk resimli masal kitabının Andrew Long tarafından ‘‘Mavi Peri Masalları’’adlı altında hazırlandığına tanık olmaktayız.

Hayal yönü oldukça zengin olan bu kitapta, fazla renk kullanıldığı görülmektedir. Ancak yayınlanan ilk resimli masal kitabının 1658’de Nürnberg’de basılan ‘‘Resimlerle Görünen Dünya’’ olduğu kanısı, bugün halen geçerliliğini korumaktadır. Teknik olarak bakır klişe ile basıldığı da bilinmektedir.

18.yüzyılda teknik ilerlemelere sahne olmuştur. Bu nedenle, resimli masal kitabı basım tekniği olarak ağaç baskı kullanılmaya başlanılmıştır. 19.yüzyılın ilk önemli olan ‘‘Kelebekler Balosu’’nun kimin tarafından basıldığı bilinmemektedir. Bu dönemin önemli illüstratörleri; George Crusks, Richard Doyle, John Leech’dır. Bu dönem teknik olumsuzluklara rağmen, iyi resimlerin sergilendiği bir dönem’dir.¹³(Kaya,1976: 34) İlk renkli ağaç baskı; Edmond Evans’ın hazırladığı

kalıplarla 1853’de George Faxter tarafından uygulanmıştır. Üç rengin kullanıldığı bu tasarımlardan sonra, illüstrasyonda hızlı bir gelişim başlamıştır.

Litografi baskının gelişimindeki teknik ilerlemeler çok çeşitli basım tekniklerini ortaya çıkarır. Resimli masal, illüstrasyonlarında çizgilerle boyamak, ince çizgilerle kompozisyon oluşturmak, kurşun kalemle boyama, renkli boya kalemleri, ofset baskıda fotoğrafçılık ve kolaj ile oluşturulan illüstrasyonlar bu yıllarda çok daha özgün çalışılır. Bu tekniklerden bir kısmı uluslar arası kullanım yöntemi olarak da benimsendi. Françoise’ in çekici bir şekilde çizdiği resimler çocukların çok beğenisini kazanmıştır. Hans Fisher’ in daha çok canlı gibi duran horoz ve kedileri özgün çizgileri ile yeri doldurulamayacak tasarımlar oluşturduklar.¹⁴ (Berger,1986: 18)

2.3. İlk Çocuk Kitabı Çalışmaları

İnsanlık var olduğu sürece düşünce üretecek ve bu düşüncelerini başkalarıyla paylaşmaya devam edeceğini söyleyebiliriz. Ancak günümüzde değişen ve çeşitlenen iletişim araçları insanın büyükçe bir zamanını almaktadır. Diğer yandan insanların düşünen bir kafa taşımalarından çok, tüketen bir düşünceye sahip olmalarının istenmesi, insanlığın ciddi bir zihinsel sorun olarak değerlendirilebilir. İnsanoğlu düşünmeye devam edeceğine göre, yazmaya da devam edecektir.¹⁵ (Gülyüz:152)

Türkiye’ de çocuk yayınlarına ilginin Tanzimat’ tan sonra başladığını görüyoruz. Özellikle 1870’ lerde yayınlanan gazetelerin çocuk sayfaları ve çocuk ekleri ile diğer çocuk dergilerinde Türk aydınları, geleceğin insanın yetiştirme çabalarına hız vermeye başladılar. Türk sanatçılarından Çaylak Tefik (1843–1892), Ahmet Mithat (1844–1912) ve Şemsettin Sami(1850–1904) bu dönemin çocuk ve gençlik yayınları alanında en önemli imzalar oldular.

Hızlı sanayileşme hareketleri, resimli masal kitapları tasarımına da farklı bir yaklaşım getirmiştir. Bu dönem sanatçıları, o güne kadar yapılan çalışmaları yeni baştan ele almışlardır. İlgi alanları farklı meslekten kişilerin uğraşı alanı olan resimli masal kitapları konusu daha sonra; gerçek sanatçıların eline geçecektir. Bu konunun ayrı bir uzmanlık konusu olduğu ya da olması gerektiği de yine bu dönemde öğrenilmiştir. 1950’ yılların bu kadar önemli olmasını hazırlayan nedenlerin başında, ofset baskıda yapılan gelişmeler gelir. Bu teknik ilerlemeler, illüstrasyon tasarımında hızlı aşamalara sebep olmuştur. Tekniği günlük yaşamda hızlı yerini almış olması, bu

sürede atlatılmasına ortam hazırlamıştır. Bu döneme önemli katkıları olan sanatçılardan; Leo Lionni, Erik Bleguad, Leonard Evergit Fisher, Adriene Adams, Françoise, Hans Fisher' i gösterebiliriz.¹⁶ (Kingman,1968)

Ofset baskının yerinin belirlenmesinin dışında bir diğer teknik ilerleme; fotoğraf makinesinin kullanım alanlarının belirginleşmesi ve buna bağlı illüstrasyon çalışmalarına ortam hazırlanmasıdır. Bu durum da özellikle illüstrasyon tasarımı için yeni bir teknik alanı doğmuştur. Fotoğraf yolu ile illüstrasyonlar daha geniş çalışma alanı bulmuştur. Anlık görüntünün resmedilmesi, objelerin yeniden daha pratik bir biçimde düzenlenmesi, tasarımcıların görüş alanını değiştirir. Bu durum Berger' e göre şöyledir; “ Görünen nesnelere başka bir anlama gelmeye başladı. Bunlar hemen resimlerde yansıtıldı.” Böylelikle beraber illüstrasyon çalışmalarına yeni bir teknik katılmış olur.¹⁷ (Berger,1986: 18)

1970' lerde yaşanan hızlı gelişmeyle birlikte, çocuklara yönelik eğitim, öğretim, tıp, hukuk ve psikolojik araştırmaları yoğunluk kazanırken, çocuk dergileri ve okul sayısında da bir artış gözlenir. Bu arada yazarların yanında çizerlerin de yayın evlerinin çocuk yayınları bölümünde, kadrolu olarak görev almasına tanık oluruz. Mıstık, sadece çocuklar için çizmeyi meslek edinen ilk çizer olarak, bu kulvardaki yerini alacaktır.

3. GÖRSEL KAVRAMLAR

3.1. Batı'da Kavramsal Görüntülerin Gelişmesi

1950'lerde fotoğraf malzemelerinde ilerlemeler gerçeğe çok yakın bir görüntü elde edilmesini sağlayarak, fotoğrafın etkinlik alanını genişletti. Fotoğraf, hızla illüstrasyonu geleneksel pazarını ele geçirmeye başladı. Ancak fotoğrafın illüstrasyonun geleneksel işlevini elinden alması nesneyi tanımlayan, tasvir eden görüntülerin yaratılması bu konuda yeni buluşların doğmasına neden oldu. Bu dönemde bir grup genç grafik tasarımcısı, illüstrasyon konusunda ilk olarak daha kavramsal bir anlatım oluşturdu.

Güzel Sanatlar Okulu öğrencilerinden Seymour Chwast (1931), Milton Glaser (1929), Reynolds Ruffins (1930) ve Edward Sorel (1929) birleşerek çatı katında bir stüdyo açtılar. Bu arada iş olanakları sağlamak üzere iki ayda bir çıkan “ The Push Pin Almanac ” adlı bir yayını çıkarıyorlardı. Bu almanakta, eski almanaklardan seçilmiş ilginç sayfa tasarımı malzemeleri grup tarafından illüstre edilerek, yayınlanmaktaydı. Bir süre sonra Ruffins gruptan ayrılarak, ünlü bir çocuk kitapları illüstratörü oldu.¹⁸ (Bektaş, 1992: 187)

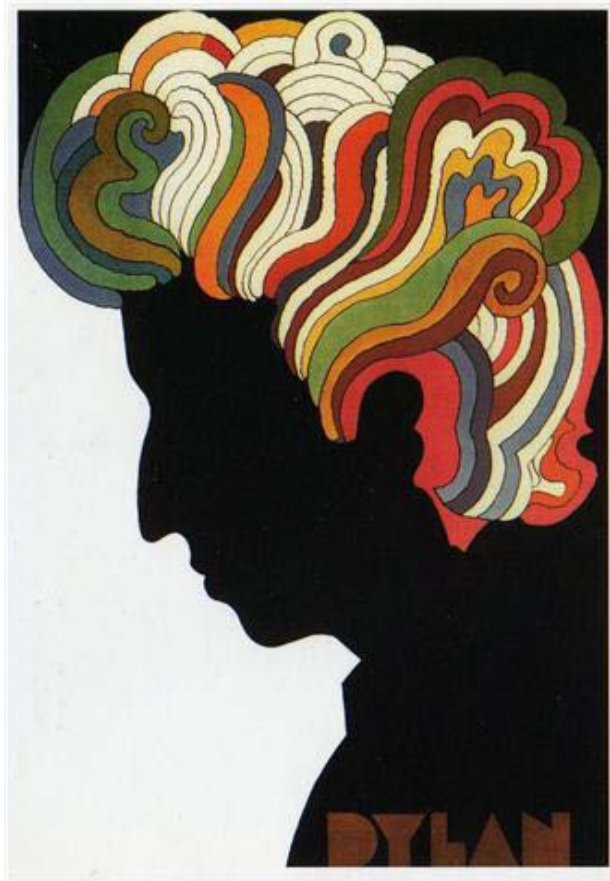
Grafik tasarım çoğu kez, a) Layout veya tasarım süreci, b) Uygulama olarak ikiye ayrılır ve ayrı ayrı kişilerce yapılırdı. Glaser ve Chwast bu unsurları birleştirerek, yaratıcının kişisel görünüşünü bir iletişim bütünü içerisinde aktardılar. Rönesans resmi, viktorya devri linol baskıları, Amerikan halk sanatı, Jugendstil ve Dada'dan çizgi romanlara kadar görsel sanatlar tarihini, biçim, görüntü ve görsel fikirler konusunda bir başvuru arşivi gibi kullanan “ The Push Pin ” sanatçıları bu malzemeleri yorumlayarak ve birçok esin kaynağını bir araya getirerek çalışmalarına uyarladılar. Bu kaynaklar yeni ve umulmadık biçimlere dönüştürülerek yeniden yaratıldı.¹⁹ (Bektaş,1992: 189)

Milton Glaser' in kişisel dehasının en belirgin özelliği, yeni grafik teknikler ve motifler araştırarak, kendini belli zaman aralıklarıyla “ yaratıcı bir güç ” olarak yeniden keşfetmesidir. 1960' larda Glaser, mürekkepli kalemli çizdiği illüstrasyonları yapışan renkli filmlerle (renkli folyo) renklendirerek, yüzeysel bir görünüm yarattı. Bu illüstrasyonlardaki neredeyse şematik çizim stiline, çizgi romanların basit ikonografisini ve Art Deco' nun çizgilerini Japon baskısının

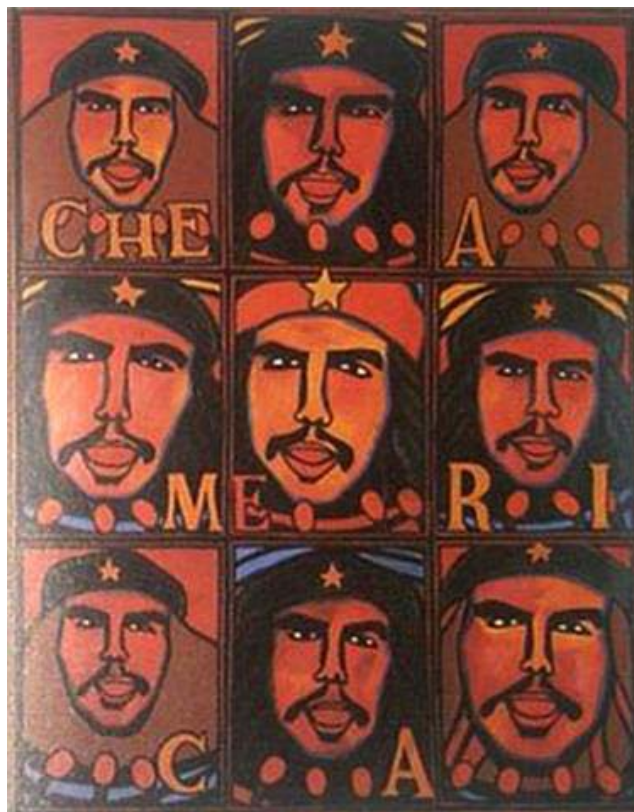
yüzeysel renklerini yansıtmaktadır. Aynı zamanda, Matisse' nin kesilerek şekil verilmiş biçimlerini ve hatta çağdaş Pop Art' ın dinamiklerini çağrıştıran özellikler bulmak mümkündür. Birçok ünlü, tanınmış grafik sanatçısında olduğu gibi, Glaser'de zamanın duyarlılığını yansıtmaya nedeniyle büyük oranda taklit edilmiştir. Fakat o, yaratıcı kavramsal çözümler konusunda sürekli yeni anlatımlar geliştirerek, taklitçileri tarafından tüketilmeyi izin vermemiştir.

1950'lerde, Glaser doğunun kaligrafik fırça çalışmaları ve Picasso'nun suluboyaya hareket eden silüetlerden oluşan illüstrasyonlar yapmaya başladı. İllüstrasyonlardaki silüetler, biraz da izleyicinin hayal gücünü zorlamak için, belirsiz bırakılmıştı.

Glaser için, rakamlar, sözcükler ve geometrik biçimler sadece soyut işaret anlamı taşıyordu. Onlar nesnel bir yaşamı olan somut varlıklardı, tıpkı bir sanatçının figür veya cansız nesnelere yorumlaması gibi, motif olarak yorumlanabilirdi. Semboller ve işaretleri ele alışındaki bu özgün yaklaşım 1968'de yaptığı “ Bir Baskı Bir Resim ” adlı sergi afişinde görülmektedir. Bu afişte, izometrik perspektifle çizilmiş bir kübenin yüzeylerinin belli kısımlarına yerleştirilen rakamlar, kübe üst boyutlu bir görüntü kazandırmaktadır. Modern Sanatlar Müzesinde açılacak olan Dada ve Sürrealizm Sergisi için yaptığı ve yetkililerce reddedilen afişinde de Glaser sözcükleri nesne olarak ele almıştır. Afişte bir masanın üzerine majiskül dizgi harfleriyle yazılmış “ Sürrealizm ” yazısının üzerinde yer alan daha küçük bir masanın üzerindeki “ Dada ” sözcüğü, masayı delip çıkaracak şekilde ikine çakılmıştır. Bu görsel anlatımla Glaser Sürrealizmin Dada hareketinden türeyen bir akım olduğunu aktarmak istemiş ve tıpkı yansıttığı sanat hareketleri gibi bu tasarımda rasyonel yorumlara karşı çıkmıştır.²⁰ (Bektaş, 1992: 189)

Resim 2.1

Resim 2.2

Resim 2.3

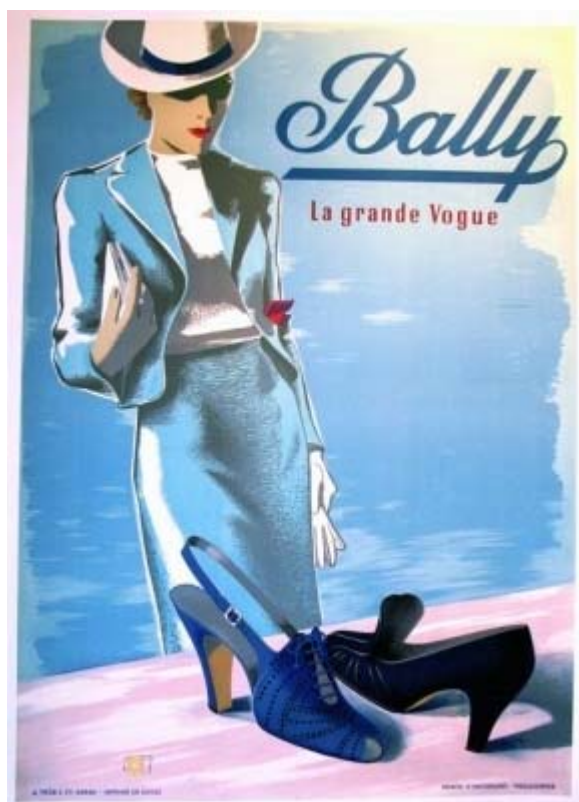
Resim 2.4

Resim 2.5

Resim 2.6

Resim 2.7

Plak albümlerini içeren, müzik konusundaki grafik tasarımlarında ise Glaser, konunun özünü kişisel görüşüyle bağdaştırma konusunda büyük başarı göstermiştir. Glaser' in müzik konusunda “folk rock” şarkıcı Bob Dylan için hazırladığı afiş Amerika’da Flagg’ ın “Sam Amca” afişinden sonra en çok basılan afiş olmuştur. Bu tasarımda Glaser, Bob Dylan’ ın portresini ikonografik bir tarzda siyah bir fon üzerinde silüet bir Dylan profili ve canlı renklerden oluşan saç kıvrımlarıyla betimlemiştir. (Bkz.Resim2.1)

1990’ lara doğru gerçekleştirdiği çalışmalarında da illüstratif niteliklere ağırlık veren Milton Glaser, Fransız Devriminin anısına açılan bir sergi için hazırladığı “ Artist89 ” adlı afişinde Fransa’ nın özgürlük sembolü haline gelmiş olan Frigya başlığını odak noktasına yerleştirerek konuyu görselleştirirken, afiş alanını ince çizgilerden oluşan, tipografik unsurları illüstrasyonun dışında grid sisteminin öngördüğü sınırlar içerisinde, değişik boyutlarda yerleştirerek, tasarımlarına yeni tasarım nitelikleri katmaya devam etmektedir. Chwast’ ın tarzı belki Glaser’ in üslubundan da daha kişiseldir. Kontür çizgileriyle oluşan, renkli folyoyle renklendirerek yeni bir dünya yaratılmıştır. Chwast’ ın renk kullanımı lekeseldir ve resimlerinde yüzeysellik hakimdir. Chwast eski illüstrasyon stillerine, zamansal bir mesafe koyarak ve yeni bir tavırla yaklaşarak onlara canlılık getirmiştir.

Glaser ve Chwast yeni harf karakterleri de getirmişlerdir. Bu tasarımlar genellikle çalışma esnasında ortaya çıkan bir harfin sonradan alfabeyle tamamlanmasıyla oluşmuştur. Örneğin; “Artore” mürekkepleri için hazırladığı kutu üstü tasarımlarındaki “a” harfini Art Nouveau izlenimi uyandıran bir biçimde, leke bırakan bir sıvı izlenimini uyandırmak üzere tasarlamış sonradan bu “a” harfi alfabeyle tamamlanmıştır.

Resim 2.8

Resim 2.9

Resim 2.10

Resim 2.11

3.2. Kavramsal Anlatımda Foto-Grafik

1960'lerde Batı Almanya' da kavramları görselleştirmek amacıyla, yeni bir anlatım dili yaratılmıştır. 1980'lere kadar devam eden bu dönemde, tasarımcı konuya alışılmadık bir açıdan bakarak, izleyicide şok etkisi yaratıp, dikkati çekmeyi ve fikirleri aktarmayı denemiştir. Temelde fotoğrafa dayanan ve foto grafik görüntüleri kolay ve montaj teknikleriyle düzenleyen, yeni yaklaşımın yaratıcıları çalışmalarında daha çok, dergi, kitap ve plak kapakları gibi tanıtım malzemeleri ve radyo, televizyon ve konser afişleri gibi medyaları kullanmışlardır.

Tutuculuk, gelenek ve önceden tahmin edilebilecek her şeyi reddeden bu sanatçılar, tasarım sürecini biçim düzenlenmesi olarak değil, fikir ve düşüncelerin umulmadık ve şok etkisi yaratan buluşlarla aktarılması olarak görmüşlerdir.

Bu hareketin usta tasarımcılarından biri, 1952'de serbest grafiker olarak mesleğe atılan Günther Kieser (1930)'dir. İletişim sorunlarını çözümlerken, umulmadık görüntüler yaratma konusunda büyük başarı gösteren Kieser yeni anlatımlar yaratırken, farklı fikirleri ve görüntüleri bir araya getirerek yeni düzenlemeler yapmıştır. Kieser bazı düzenlemelerinde yakın çekimlerle, nesnelere büyük ölçekte kullanmış, bazen de renk ve diğer görüntüleriyle, etkili görüntüler yaratmıştır. 70'lerin sonunda Kieser, bakıldığında sahici izlenim veren, kurgusal nesnelere yaratmaya başladı. Öyle ki sokaklardaki bu dev afişler izleyicilerde, bir an durup, gördüklerinin sahici olup olmadığını kendilerine soracak kadar, şaşkınlık uyandırmaktaydı.

Holger Matthies' in tasarımlarındaki kendine özgü farklılık medya ve tasarım, niteliklerinden çok, görsel anlatımın ardındaki kavramsal yaklaşımda, düşünme biçimi ve fikirlerin görselleştirme tarzında yaratmaktadır. Soyutlarken, sembollerini nesnenin yapısında arayarak, nesnenin niteliklerinden bulup çıkaran Matthier, hiçbir zaman aşırı basitliğe düşmemiştir.

Resim 2.12

Bir öyküsü olan fakat tek bir ifadeye indirgenmiş bu görsel anlatımlar, izleyicinin gözüne çarpıp dikkati çekerken ifadelerinden çoğu zaman bir uyarı unsuru taşırlar.²² (Bektaş,1992: 205)

1959’ da Münih’ de çıkmaya başlayan Alman dergisi “ Twen ” grafik anlayışla dergi tasarımına yeni bir anlayış getirmiştir. İngilizce twenty (yirmi) sözcüğünün son iki harfinin çıkarılmasından elde edilen “ Twen ” sözcüğü, yirmi

yaş grubuna dikkat çekmek üzere düşünülmüştür. Derginin sanat yönetmeni “ Willy Fleckhaus ” son derece nitelikli fotoğrafçılarla dergiye dinamik bir sayfa düzeni getirirken, görüntülerin can alıcı yerlerini fotoğraflardan büyüterek veya tipografiyi kâğıdın beyazıyla değişik biçimlerde kompoze ederek, Twen’ i, dergi tasarımının bir kilometre taşı haline getirmiştir.

20. yüzyılın sonlarında ortaya çıkan en yenilikçi stüdyolardan biri de, Frankfurt “ Grafik ve Foto ” grubudur. Gerhard Lienemeyer (1936) Günter Ranbow ve Michael Van De Sand (1945)’ in oluşturduğu bu tasarım grubunun, fotoğrafa, montaj tekniklerle müdahale ederek, olağan bir görüntüden olağanüstü görüntüler yaratmıştır. Fotoğraflarla yarattıkları link görüntülerde resim sanatından nitelikler yakalamak ve özellikle sürrealist ressam Magntte’ in hayal dünyasını bulmak mümkündür. Bu tasarımcılar fotoğraf makineleriyle resim yaparken, Magntte’n farklı olarak yarattıkları çift anlamlı illüzyonlarıyla, yanlış anlamaya imkan bırakmayan kesin ifadeler yakalamışlardır. Afişleri, klasik eserlere yeni ve güncel bir anlam getirirken sokaktaki insanı durduracak kadar ilgi çekerek mesajı en dramatik biçimiyle aktaran örneklerdendir.

Bazı değişikliğe uğratılmış veya birbirine bağlanarak bütünleşmiş görüntülerin yeniden fotoğrafını çekerek farklı anlatımlar denemişlerdir. Bu konudaki tipik örnek 1980’ de gerçekleştirilen “ Die Hamletmaschine ” (Hamlet makinesi) adlı oyunun afişidir. Bu afişte, tuğla duvarın önünde duran bir adam, eliyle yüzünün bulunduğu bölümü yırtmakta, altından yine tuğla duvar çıkmaktadır. Verilmek istenen mesaj ise; kendini yok etme fikridir. Kendini yok etmeye kadar varan bir kişiliğe sahip olan insan kavramı, “ Grafik ve Foto ” grubunun şok etkisi yaratan ve çoğu kez kışkırtıcı mesajlar içeren tasarımları ünlü grafik tasarımcısı Savignac’ın dediği gibi “ Afiş sokakta ufak bir skandal yaratmalıdır.” Sözüünün görsel karşılıkları gibidir.²³ (Bektaş, 1992: 208)

4. İLLÜSTRASYON

4.1. Tanım:

İllüstrasyon; “ Bir konunun bir fikrinin ya da bir olayın resmini yapma ya da fotoğrafını çekme yoluyla resimlenmesidir.”²⁴ (Erkman,1973: 74)

“Diğer bir ifade de ” Belli olan temanın plastik veya pratik açıdan dile getirilişi ” olarak tanımlanır.²⁵ (Sözen, 1986)

“İllüstrasyon”; Resimli masal kitaplarında yapılan tasarımların tarihine bakıldığında tasarımcı tarafından, duyuların, fantezilerin ve yaratıcılık gereksinimin çocuğun dünyasında var olan duyguların farklı tatlar şeklinde de doyurulması ihtiyacından doğduğu görülür.

Kimi zaman metinden bağımsız ama içeriği olan çizgileriyle bir metinden alınan haz, illüstrasyonlar aracılığı ile çocuğa ulaşabilmektedir. Bu sayede işe yazarın vermek istediği özü; İllüstrasyonların çizim dili ile göstermek, özetlemek kavratmak mümkün olur. Bu tür anlatım biçimi; çocuktaki algılamanın öncelikle, görsel imgeleriyle yapılır. “ Görme sözcüklerden önce gelir. ”²⁶ (Berger, 1986: 6)

Çocuktaki bu algılama hızı da illüstrasyonun görsel başarısıdır. İllüstrasyon denildiğinde, sadece resimli masal kitaplarındaki anlatımları anlatmak olacaktır. Bunun için illüstrasyon çalışmalarını özellikle çocuklar için hazırlanan resimli masal kitapları olarak düşündüğümüzde; Kimi zaman olağanüstü olayların anlatımı olduğu anlaşılır.

Böylelikle bu durum çocukların yaratıcılık duygularını geliştirirken, onların gerçek yaşamdan uzaklaşmalarına neden olabilir. Dolayısıyla illüstrasyon kavramının masal kitaplarının çizilmesi dışında başka bir anlamı da olmalıdır. Öncelikle illüstrasyon kısa ve mesaj kavratan bir çizim yöntemidir. Bu hızlı algılama olayı çağın gerektirdiği bazı tekniklerle de ele alınabilir. Örneğin; Kolaj tekniğini ele alalım. Yapılan uygulamalarda karşılaşılan zor durumlar sebebiyle grafik sanatçıların illüstrasyon çalışmalarında pek tercih etmedikleri bir tekniktir. Ülkemizde bu alanda eser veren tasarımcılara pek rastlanılmamıştır.

İllüstrasyon kavramı, plastik değerlerin, objeler ve nesnelere üzerindeki bir anlatım dilidir. Örneğin; Çocuklara sayısal kavramları öğretmek, doğa ve fen olaylarını açıklamak da illüstrasyon dilinin başarısıdır. İllüstrasyonlarda, “...

görülen gerçek, sanatçının algıladığı gerçeğin simgesel görünümüleri, bir tür işaretleridir. Bu bakımdan yeni bir içerik söz konusu olduğundan yeni bir biçime yorumu gerekir.”²⁷ (Keskinok,1986)

İllüstrasyonlar; Çocukların görüş açılarına kazandırdıklarının değerlendirilmesi bakımından ele alındığında görsel imgelerin etkileri ortaya çıkar. Resimli masal kitaplarında hazırlanan illüstrasyonlar, çocuk yaşamının vazgeçilmez elemanlarıdır. İllüstrasyonlarda çok zevk aldıkları, herhangi bir şeyi öğrenmelerinden elde edilen sonuç bunun çok açık somut bir ispatıdır.

İllüstrasyon aracılığı ile doğayı gerçekçi ve basit anlatımlarla çocuklara sunmak; aradaki tüm bağları güçlendirmek ve bundan mutluluk alabilmek, esprilerini yakalayabilmek, resimleriyle güçlendirebilmek çok önemlidir. Bu anlamda illüstrasyon çizimleri tasarımcının özgün tasarımlarının oluşmasında kullandığı tekniği araç ve yöntemleriyle yorumlamasına bağlıdır.

Resimli masal kitapların oluşumunda tasarımcı anlatım biçiminde, görsel algılamada, çocuğa psikolojik yaklaşma çabaları göstermektedir. Bu anlayış, kitapların tasarlanmasından uygulanmasına kadar olan sistemli düşüncüyü ortaya koymaktadır. Bu sebepler resimli masal kitaplarının tasarlanmasından itibaren girdiği aşamalarının bilinmesi grafik sanatlar için gerekli görülmektedir. Bu anlamda, tüm tekniklerin geçirdiği sürecin ve matbaadaki son safhaların da bilinmesi tasarımcıya kolaylık sağlayacaktır.

Resim 3.1

Resim 3.2

Resim 3.3

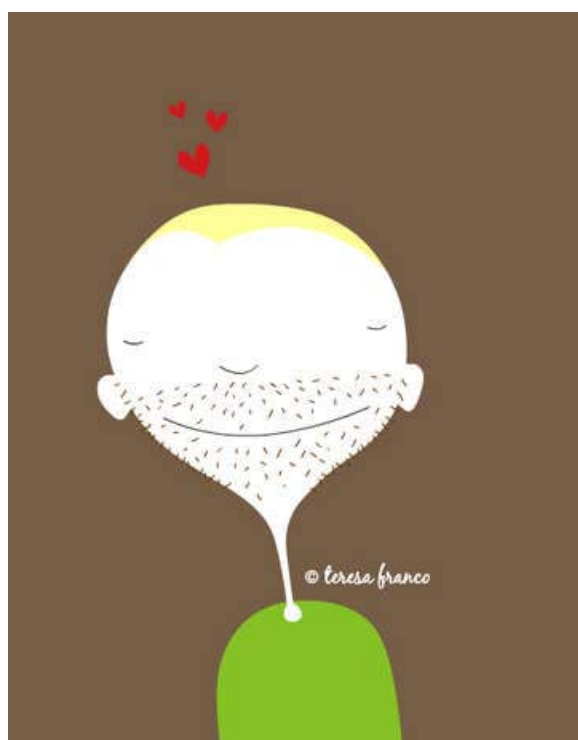
Resim 3.4

Resim 3.5

Resim 3.6

Resim 3.7

Resim 3.8

Resim 3.9

Resim 3.10

Resim 3.11

Resim 3.12

Resim 3.13

Resim 3.14

4.2. İşlevi:

Resimli masal kitabı illüstrasyonların işlevleri bakımından da ele almak gerekir. Çocuk yayınlarında illüstrasyonların işlevlerini üçe ayırabiliriz.²⁸ (Oğuzkan,1979)

- 1- Süsleyici resimler,
- 2- Metni tanımlayıcı resimler,
- 3- Metni tanımlayıcı ve yorumlayıcı resimler.

1-Süsleyici Resimler: Süsleyici resimler bir konunun açıklamasını yardımcı olmaktan çok, onun sembolik yönünü belirtir. Bu sebeple, bu gibi resimlerin şiirlerde, kütüphane kitaplarında kullanılması daha uygun olur. Ders kitaplarında da aşırı olmamak şartı ile yer verilebilir. Süsleyici resimler; hayal gücünün artmasında ve Estetik duygunun gelişmesinde yararlı olmaktadır.

2.Metni Tamamlayıcı Resimler: İllüstrasyonlar, bazen sözcüklerin yerini tutarak bazen de yorumlama görevini yerine getirerek yapılacak işleri gösterebilir. Bu yolla da ilgili metnin yorumlayan çocuk da, yaratıcılıklarının ve görsel algılamalarının zihinsel gelişmeye olan katkısının devamında son derece yararlı gelişmeler olacaktır. Bu illüstrasyonlar sayesinde çocukların beyininde yarattıkları düşünceler, bilgilerle pekişerek öğrenmelerinde daha fazla anlama becerisi sağlamış olacaktır. Bu tür resimlemelerden kavram geliştirilmesinde yararlanılabilir. Fakat kavram geliştirilmesinde, resimlerin sadeliği ön planda olmalıdır. Sade, açık, kolay anlaşılabilir resimlerle hızlı ve kalıcı sonuç alınabileceği gibi, gözü yoracak resimlerden oluşan tasarımlardan da kaçınmak gerekecektir. Bu durum çocuklarda görsel ve zihinsel algılamalarından geriliğe sebep olabilir. Fakat yapılan araştırmalar çocukların kendi yaş ve ilgi seviyelerine göre resimleri beğendiklerini ortaya koymuştur. Metni tamamlayıcı resimleme sayesinde; eğlendirici, eğitici, öğretici, illüstrasyonlar oluşturarak; pek çok yeni kavramın çocuklara tanıtılması mümkün olabilir.

3.Metni Tamamlayıcı Ve Yorumlayıcı Resimler: Yazıyla anlatılması kolay olmayan, ayrıntılı ve karmaşık nesnelere ve olayların kolayca kavranmasını sağlamak amacıyla tasarlanacağı bazı teknik olayları açıklamada kullanılabilir. Bu tasarımlarda başlıca özellikleri ile çocuklara tanıtılabiliriz.

Örneğin; bir köpek, at gibi varlıkları çizmekte çocuklara gerçek olanı göstermekten alınabilecek hızlı bilgi izlenimini verebiliriz.

4.3. Masal

4.3.1. Tanımı:

Kamus-ı Osmanî ‘ ye göre “ masal ” kelimesi, “ mesel ”in değiştirilmiş şeklidir. ‘Mesel’, halk dilinde meşhur olan, adap ve öğütleri anlatan söz demektir. “Darb- ı mesel” atalardan kalma hikmetler, ibretler, sözler anlamındadır. Buna göre, “Masal ” Arapça bir kelime olan “ Mesel ” den çıkmıştır.²⁹ (Temizyürek, 2007: 43)

Türkçe sözlükte masal “ Genellikle halkın yarattığı, ağızdan ağza, kuşaktan kuşağa süre gelen, çoğunlukla insanların veya tanrıların başından geçen olağan dışı olayları anlatan hikâye, 2. Öğüt verici, ahlak dersi veren alegorik hikâye” olarak tanımlanır.³⁰ (Temizyürek, 2007: 44)

Masal, “ halk arasında yüzyıllardan beri anlatılmakta olan ve içinde olağan üstü kişilerin, olağanüstü olayların bulunduğu *bir varmış bir yokmuş* gibi klişe bir anlatımla başlayan, belli bir uzunluğu olan, zaman ve mekân kavramları ile kayıtlı olmayan bir sözlü anlatım türü ” dür.

Masallar sözlü olarak nesilden nesile intikal etmiştir. Masalların anlatılmaya başlaması insanlık tarihi ile yaşıttır. Masallarda ağırlıklı olarak olağan üstü nitelikler taşıyan kavramların başından geçen olağanüstü olaylar anlatılır. Ve bu olayların ne zaman, nerede veya nerelerde geçtiği hemen hemen hiç bilinmez. Bir başka deyişle, masalda genellikle zaman ve yer kavramı yoktur. Masallar kendilerine has niteliği veren, daha çok onu hayal gücü ile işleyen anlatıcıdır.

Masallar, doğdukları toplumun, korku, başarısızlık, ideal gibi ortak duyguları da yansıtır. Burada, bir milletin yaşayışını alışkanlıklarına ve düşünce yapısına rastlamak mümkündür. Genelde masallar geniş bir hayal gücüne dayansa da yer yer gerçeğe uygun olay ve kişilere rastlanabilir. Kahramanlar padişah, kral, fakir delikanlı veya fakir kız gibi gerçek hayatta rastlanabilecek şahıslardır. Bazen de bir tekerleme ile başlarlar. Burada amaç dinleyicinin dikkatini masal üzerine çekmektir. Bu bölüm asıl masalın dışında özellikler gösterir. Masalı toparlamak amacıyla da tekerlemelere başvurulur. Sonuç bölümünde ise, kahramanların kaderi tayin edilir ve masal tekerleme ile son bulur.

4.3.2. Tarihçesi:

Folklor ürünü anonim masalların ilk çıkış yerleri olarak genellikle Yunanistan, Hindistan ve Çin gibi ülkelerden söz edilir. Masalların kıta sınırların aşan birçok değişik kültürleri yansıtan ortak özellikler varsa da her toplum bu masallara kurgu ve anlatım bakımından kendi ahlak anlayışı ile insan ilişkilerindeki tutumuna, eğitimine ulusal değerlerini vermektedir. Avrupa’da masallar 19.yüzyıldan itibaren ilmi bir şekilde derlenmiş ve yayınlanmıştır. Türk masalların derlenmesi 19.yüzyıldan sonraya rastlamaktadır.³¹(Temizyürek, 2007: 47)

Cumhuriyet döneminde Orhan Şaik Gökyay masal derlemelerine öncülük etmiştir.

4.3.3. Türleri:

Masalların sınıflanmasında çeşitli dönemlerde farklı düzenlemelere gidildiği görülmektedir. Buna göre masallar beş gruba ayrılmaktadır:

- 1-Hayvan Masalları
- 2-Asıl Halk Masalları
- 3-Güldürücü Hikâyeler, Nükteli Fıkralar
- 4-Zincirlemeli Masallar
- 5-Sınıflamaya Girmeyen Masallar

Bu sınıflamanın dışında, masallar folklorik özellik gösterenler “ Halk Masalları ” ve yapay nitelikli “ Edebî Masallar ” olmak üzere iki grupta incelenir.³² (Temizyürek2007: 49)

Halk Masalları; Önce halk arasında anlatılmaya başlanmış ve zamanla geliştikten sonra araştırmacılar ve yazarlar tarafından derlenmiştir.

Edebî Masallar; Yazarların kişisel hayal güçlerine dayanarak yazdıkları ve estetik kaygılarında ağırlıkta olduğu masallara “ edebî masal ” adı verilir. Bu tür masallar daha çok gerçek dışı olup, hayal ürünü yerlerde geçer. Bu masalların korkunç, acıklı yönleri anlatmaya uygun olması çocukları tedirgin etmesi tasalara sürüklemesi yönünden zararlıdır. Bu sebeple çocuk masalı kitaplarında içerik ve biçim yönünden aranılan nitelik olmalıdır.

Yapay nitelikli masallar, çocuk edebiyatının zamanla bağımsız bir alan olması ile birlikte, özellikle eğitimci yazarların çabasıyla gündeme gelmiştir. Birçok

yazar, halk masallarını esas alarak eser vermişlerdir. Bu tür masallara, “ edebî nitelikli masallar ” da denilmektedir.³³ (Temizyürek;2007: 48)

4.3.4. İllüstrasyon ve masal ilişkisi:

İllüstrasyon ve masal; çocuk dünyasının en cazip elemanlarıdır. İllüstrasyon ve masal hem görsel hem de zihinsel algılamaya yön veren hayal gücü fazla olan elemanlardır.

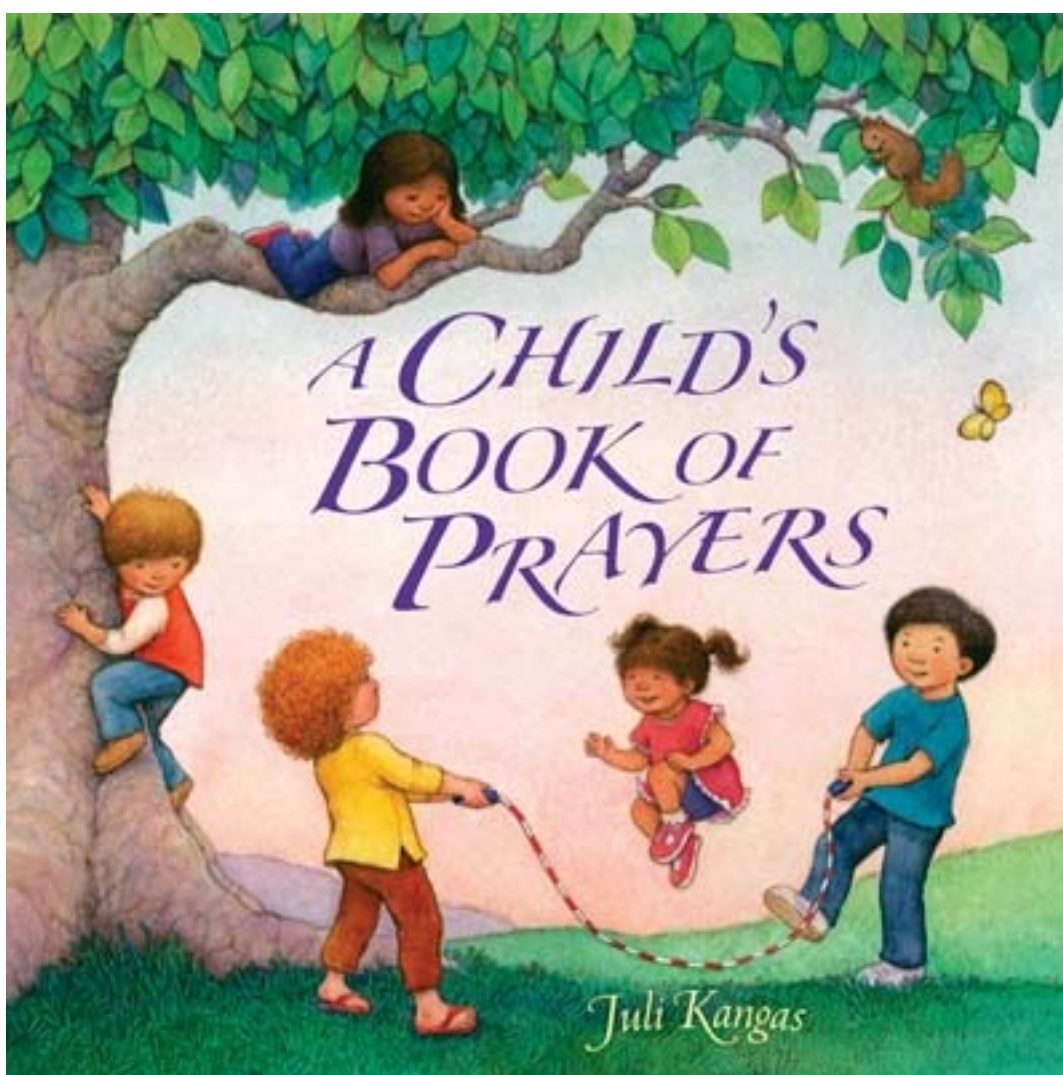
2–6 yaş grubu için ilgi çekici özelliğın üst sınırlarında masal dünyası gelmektedir. Bu nedenle canlı, parlak, renk ve şekilleri ile onlara cazip gelen, uzun süre meşgul eden illüstrasyonlardır. Henüz okuma-yazma öğrenmemiş çocuklara; kitap sevgisi, masal ve illüstrasyon bağların içinde verilebilir.

İllüstrasyonla küçük yaşta karşılaşan çocukta gördüğünü anlatma işlevi gelişir. Algılamasını, düşünme becerisini geliştiren resimler kadar, basit dille anlatılan bir masaldan da çocuğın aynı hazzı alması mümkündür. Bundan dolayı masalın kendine öz bir üslubu olması gereklidir. İllüstrasyon çocuğın eline kalem aldığı ilk gün kâğıdı çizmesi ile yine kendi tarafından başlatılan bir seri anlamlar dizisi olmaya da başlar. Çocuğın dünyasına tüm gerçekleri sunmak nasıl doğru olmayacaksa; bu gerçeği renklerle boyadıktan sonra çocuğa resmederek vermek daha akılcı olacaktır. Çocuğın gelişim özelliklerine cevap verecek biçimde düzenlenmelidir ki, bu da illüstrasyon ve masal ilişkisinin özellikleridir.

Bu illüstrasyonda; a- Renk, b- Şekil, c- Mesajın ilgi çekiciliği gibi özelliklerdir. Masalda ise; a- Akıcı dille anlatım ve b- Olağan dışı olayların hayal gücünde bütünleştirilmesi gibi özellikler gösterir. İllüstrasyon ve masalın ortak yanı taratıcı güce cevap vererek merak unsurunu cevaplandırmasıdır.

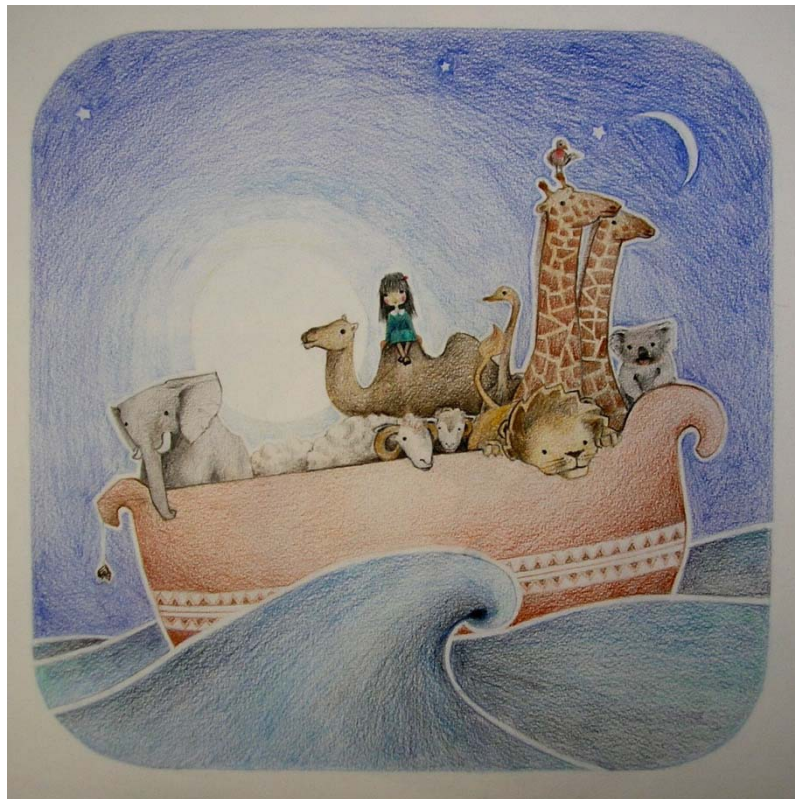
Resim 4.1

Resim 4.2

Resim 4.3

Resim 4.4

4.3.5. İllüstrasyon ve masal kitabı kavramı ilişkisi

Resimli masal kitapları, canlı, renkli, parlak göz alıcı renkleriyle çocukların zevk alacağı resimler ve metin diliyle olağan dışı olayların bir araya geldiği dış dünyasıdır. Okul öncesi çocuklarına renk ve şekil olarak çekici gelen onları uzun süre meşgul eden masal kitaplarıdır. Okul öncesi çocuklarına bol resimli az yazılı düzenlenerek sunulması uygun görülen üsluptur. Henüz okuma yazma alışkanlığı olmayan çocuklara; kitap alışkanlığının verilmesi yine bu yaşlarda verilir. Çocuklara böylelikle kitap okuma sevgisi resimleme uygulamalarıyla aktarılıp sevdirebilir. Çocukların uzun süre baş başa geçirdikleri bu tür kitaplar, onların dünyasında düşünemeyeceğiniz kadar büyük etkilere sebep olmaktadır. Bu nedenle kitaplarla baş başa bırakılan çocuklar ufuklarının gelişimi açısından ilerleyecekleri düşünülmektedir.

4.3.6. İllüstrasyonların tasarlanmasında tasarımcının yöntemleri

İllüstrasyon çalışmaları için öncelikle kullanılacak gereçlerin saptanması gerekir. Malzemeleri çok iyi tanımak, kullanabilmek ve özenle hazırlanmış illüstrasyon çalışmalarını elde edebilmek açısından önemlidir. Bunun için tasarımcıların illüstrasyona başlamadan önce;

- a-Konunun seçimi,
- b-Gereçlerin hazırlanması,
- c-Malzemenin tanımı,
- d-Malzemenin özel teknikleri,
- e-Eskizler,
- f- Planlar,
- g-Renk seçimi,
- h-Kompozisyon bütünü,
- i- Etütler,
- j- Plastik elemanlar,

Gibi çözümlenmeleri gereken sorunları olacaktır. Bu sorunların ele alınış yöntemi, tasarımcıyı başarıya ulaştıracak etkenlerdir.³⁴ (Topçu, 2002: 49)

Okul öncesi çocuklarına uygun olarak hazırlanacak masal kitapları illüstrasyonlarında da çözümlenmesi gereken problemler vardır. Bunların tasarımcı tarafından bilinmesi gereklidir.

Buna göre resimli masal kitaplarının hazırlanmasında ve konunun belirlenmesinde;

- a-Çocuk grubunun yaş seviyesi,
- b-Yaş seviyesine bağlı ilgi alanları,
- c-İlgi alanlarına bağlı biçim zevki,
- d-İllüstrasyonda kullanılacak renkler,
- e-Yazılı veya yazısız tasarımlanma şeklinin,

Önceden saptanması gibi önemli sorunları ele alınmalıdır.³⁵ (Topçu, 2002: 50) Resimlemeler (illüstrasyonlar), haritalar, v.b. görsel elemanların yerleşim düzeni verilen bilginin kavranması bakımından araştırmacılar tarafından incelenmiştir. Başarılı resimlemeler, öğrenmeyi çabuklaştırırken, kötü resimlemeler öğrenciyi kitaptan uzaklaştıracaktır. Resimler sayfa düzeninde görsel odak noktası oluşturarak, öğrencinin algısını yönlendirir. Ayrıca, tasarımda bütünlük ve denge sağlamak için resimleme kullanımına gidilir. Gerekli yerlerde tasarımın bir parçası olarak kullanılan beyaz boşluklar, yalınlığın ve bütünlüğün oluşmasını kolaylaştıracaktır. Resimlemeler, okunurluğu artırıcı ve vurgulayıcı unsurdur. Resimleme ve tipografi, gözün tasarım yüzeyi üzerinde izlediği hareket sırasına göre yerleştirildiğinde, öğrencinin kavrama düzeyine olumlu yönde katkısı olacaktır.³⁶

İllüstrasyon sanatçısı Nazan Erkmen' e göre: “çocuklar için yazılan ve çizilenler, en mükemmel sanat formunda olmalıdır. Çocuklar için yazmak çizmek çok ayrı bir sanattır ve farklı bir anlayış gerektirir. Gelişme evresinde olan bireylerde, özgüveni ve beğeniyi geliştirmek çok önemlidir. Bir kitabın kapağını, cildini, tipografisini, yazı boyutunu, yazı karakterini, satır alanlarını, renklerini, baskı tekniğini, kitapla ilgili her türlü ayrıntıyı düşünmek ve değerlendirmek zorundadır.” Nazan Erkmen'in belirttiği gibi; ders kitaplarında ciddi sorunlardan bir tanesi de tipografidir. Öğrencilerinin görüntü ve yazı öğelerinin birbirine bütünlemeden, eldeki yazı uzaklığına göre yanlış yazı boyutu seçimiyle verilen bilgiyi okumakta zorluk

³⁶ <http://www.pegama.net/dosya/dokuman/438.pdf>

çektığı görülmüştür. Bu nedenle öğrencinin okuyamadığı veya okumakta zorluk çektiği bir metni oluşturmamak gerekir.³⁷

4.4. İllüstrasyon ve Metin İlişkisinde İletişim

İletişim; bilginin, haberin, kişinin karşılıklı olarak bir yerden başka bir yere taşınması anlamına gelmektedir.³⁸(Yavuzer, 1985) Karşılıklı olarak haber almaya ve vermeyi içeren bir eylem biçimi söz konusudur. Çocuklarla kurulacak iletişim için; Öncelikle karşılıklı en az iki insanın ilişkisi olması ve iki insanın arasındaki bilgi alışverişinin olması, aynı zamanda da var olan alışverişin de iki insan üzerinde etkili olması gerekir. Yukarıdaki koşullar yerine getirildiğinde, görsel ve eşitsel algılamada etkilenmiş olur. Görsel algı her zaman temel bir öğrenmeyi sağlamaktadır. Sosyallik hakkında çocuklara bilgi verir. Resimli masal kitapları metni aynı zamanda görsel ve eşitsel etki yapar.

Çocuk büyüdükçe, toplumsallaştıkça, iletişim biçimi ve araçları da değişir. İlk yıllarda çocuktan çeşitli mimikler heceler ve sözcükler gibi simgeler alınır. İleriki yıllarda yaş ve gelişim düzeyiyle görsel algılama işlevi yazıyla sağlanan iletişime dönüşür. Sözlü veya sözsüz iletişim olarak görsel yoldan tanınan dünya dilsel ifade yetisi ile anlam kazanmaya başlamıştır. Sözlü iletişim de, resimli masal kitabı metni; eğlendirici olağan üstü olayların ilgi çekiciliği ve cümle kalıplarının oluşması gibi fonksiyonları yerine getirir.

Resimli masal kitaplarında illüstrasyon ve içeriğinin bir arada tamamlayıcı bir etkisi vardır. Bu özellikler; görsel algılama, zihinsel algılama ve dilsel algılama yetileri de harekete geçirmektedir.³⁸ (Yavuzer,1985)

³⁷ (<http://www.pegama.net/dosya/dokuman/438.pdf>)

5. ÇOCUK VE KİTAP

Çocuklarda kitaplara karşı ilgi, yazısız kitaplarla başlar. Çocuk karışık kelimeleri, cümleleri ve fikirleri anlayamadan resimleri anlamaya başlar. Bundan dolayı öncelikle çocukların orijinal ve iyi resimlenmiş çocuk kitaplarıyla tanışabilmesidir. Önce kısa metinli bol resimli kitaplar yol gösterir. Daha sonra bunlar yerini uzun metinli, az resimli kitaplara bırakır. Kitaplarla ilgilenen çocuk okuma yazma bilmeden kitap okuma alışkanlığı kazanır. Böylelikle okumaya hazırlanarak yaşantımıza girmiş olur. Bu ortamda geliştirmek kişinin kendi elindedir. Çünkü kitaba başvurmak, bilgi edinmenin en etkin yoludur. Unutulmamalıdır ki kitap çocuğun zihinsel, duyuşsal ve sosyal gelişiminde önemli bir uyarıcıdır. Fakat çocuğun kendi kendisiyle kaldığında kitap okuması dışında anne – babalara ve eğitimcilere de çok iş düşmektedir. En başta iyi bir denetleyici rehber olması gerekmektedir. Bu aşamada çocuklarının gelişimlerini incelemeli ve bu basamaklarda neyi nasıl istediklerini, neye özen duyduklarını, ilgi alanlarının neler olduğunu çözmelidirler. Bu sayede yaralı bir kitabın nasıl olabileceğini rahatlıkla çözebilecek ve çocuklara faydalı olabileceklerdir.

5.1. Okul Öncesi Çocuğunun Kitapla Olan İlgisi

Çocuk, kolayca elinde tutabileceği, kısa öykülerle, ilginç resimleri içeren kitaplardan zevk alır. Çocuğun eline verilen bol renkli resimli kitaplar; ona anlatılan çeşitli öyküler, masallar; oyun oynama güdüsüne seslenen dizeler, tekerlemeler bu dönemde çok önemlidir.

Çocuk yaşadığı çağı, içinde bulunduğu toplum ve o toplumda nasıl bir yere sahip olacağını, eğitim ile öğrenecektir. Kendi kişiliğini geliştirmede, edindiği ilk birikimlerden ömür boyu yararlanacaktır. Bu noktada Çocuk Edebiyatı ayrı bir önem arz etmelidir. Algı ve görsellik açısından son derece pratik, edebiyat ürünlerini, oyalayıcı, eğlendirici özellikleri bir arada bulundurma sevinci verir. Onların hayatı ve yakın, uzak çevrelerini tanımlarına zemin teşkil eder. Çocuğa kendi iç dünyasının dışı yansımalarını kontrol altına alma ve dersler çıkarma yeteneği

kazandırır. Üretkenliğine ve etkinliklerde bulunmasına alt yapı hazırlar. En önemlisi de dil gelişiminde önemli yer tutar. Çocuk için böylesine ciddi gerekli bir unsur olan çocuk edebiyatının ürünlerinin belli bazı kuralları olmaktadır. Gerek sözlü, gerekse yazılı edebiyat ürünlerinin üç temel ögesi bulunmaktadır. Metin, dil ve resim ögenin birbiri ile uyumu ve iç içeliği ile kıymet kazanmaktadır. Faydalılığını ve kalıcılığını sürdürebilmektedir. Bu malzemeler görsel malzemelerin de katkısıyla meydana getirdikleri ürünlerle vazgeçilmez birer eğitim aracı olmuştur. Bu noktada Çocuk Edebiyatı ürünleri için bir takım genel nitelikler sayabiliriz:

Bu ürünler ‘ çocuklara göre ’ olmalıdır.

Nitelik açısından, çocuğun bedensel ve zihinsel gelişimine olumlu katkılar sağlamalıdır.

Gerek okul öncesi eğitim çağında, gerekse temel eğitim çağındaki çocuklara, ‘ eğlenerek öğrenme ’ yaklaşmalıdır.

Çocuğun kendi kişiliğine tanınmasına katkı sağlamalı. Kendi değer ve yeteneklerini ona hissettirmelidir.

Metinler, dil ve anlatım ile resimleme bir bütünlük arz etmeli; birbirini tamamlamalıdır. Çocuklara canlılık kazandırmalıdır.

Çevreyi tanımada ve çevresi ile olan ilişkilerini düzenlemesinde destek olmalıdır.

Çocuklara kendi haklarını öğretmeli, başkalarının haklarına saygı duyma gereğini de tanımlandırmalıdır.

Merak ve öğrenme duygusunu geliştirmeli.

Dil gelişimine katkıda bulunmalıdır.

Yaşadığı toplumun kültür ve inanç yapısını tanınmasına ve uyum sağlanmasına destek vermelidir.³⁹

Çocuklar o kadar hareketli bir yapıya sahiptirler ki onların ilgisini bir yerde toplamak çok zordur. Bu nedenle seçilen kitapların çocukların ilgi alanına uygun, iyi resimlendirilmiş olması gerekir. Özellikle çocuklar bu resimlere bakarak hareket edeceğinden kitaptaki kahramanların iyi seçilmiş olması gerekir. Bu kahramanlar insan, hayvan, eşya gibi varlıklar olabilir. Fakat çizilirken kendi biçimleriyle çizilmelidir.

³⁹ (<http://cocukarastirma.azbuz.com/readArticle.jsp?object1D=500000000267883>)

“Okumayı öğrendikten sonra kitapla çocuk arasında dolaysız iletişim kurulur. Harflerin ötesinde heyecan uyandırıcı, şaşırtıcı renkli dünyaları kimsenin yardımı olmadan kendi kendine çözümlenmeye başlar. Böylece kitabı kendi kendine ait bir olgu olarak yaşar ve benimser.⁴⁰ (Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği Yayınları, 1990: 52) Oyun çağındaki çocuklar için yazısı az, bol resimli kitaplar seçilmelidir. Bu dönemde özellikle resimler çocuğun ilgisini çekmektedir. Çocuğa kitap okurken hikâyeyi takip edip etmediğini anlamak için konu ile ilgili sorular sorulmalıdır.

Çocuklar tekrarlamalardan hoşlanmaktadır. Bu yüzden bol tekerlemeli ve tekrarlı öyküler okumaya özen göstermelidir. Anne baba olarak ta bu durumdan yılmamak gerekir. Çocuk zamanla resimlerden çok sözcüklerle ilgilenecektir. Bu yüzden resimleri daha küçük, yazısı daha bol kitapları okumaya başlamalıdır ve okurların kelimeleri çocuklara göstererek ilgilerini arttırabilir.

Anne- baba ve eğitimciler olarak çocuğun ilgisine cevap verilmeli, onlara yardımcı olunmalıdır. Küçük yaşlarda onlara kazandırılacak okuma alışkanlığı, gelecek yaşam için güzel bir temel oluşturacaktır.

5.2. Resimli Çocuk Kitaplarının İçeriği

Resimli kitap ve dergiler okul öncesi dönemde dil gelişimini desteklediği gibi çocuğun kendisini tanımasına bulmasına imkân sağlar, toplumsallaşmasına yardımcı olur; yalnızlığı, kimsesizliği azaltır, sanatsal bir kimlik kazandırır; sevinç, neşe, keyif kısaca haz verir.⁴¹

Çocuk kitaplarının içerik olarak incelenmesinde en önemli unsur konudur. Öncelikle hikâyeye, gerçeğe uygun olmalıdır. Okul öncesi çocuğun hayalle gerçek arasında ayırım yapması daha zordur. Küçük çocuklar peri masallarını anlayamazlar. Bu yüzden de cadılar, cinler canavarlar gibi elle tutulmaz bazı kavramlardan uzak durulmalıdır. Çünkü çocuk bu dönemde, rahatsız edici birçok korkular edinir. Bu korkuların oluşmaması ve yararlı olması için ortak konular; aile, sevgi, vatan, ulus, doğa ve yaşam olmalıdır.

Verilen mesaj ise başkalarına yardım, saygılı olma, kişisel çaba gelenek ve göreneklere bağlılıktır. Her okunan kitap bir mesaja sahip olmalıdır. Konusu olmayan hikâyeye boştur ve çocuğa hiçbir şey vermez. Anlatım ise kolay anlaşılabilir

⁴¹ (<http://cocukarastirma.azbuz.com/readArticle.jsp?objectID=5000000000267883>)

ve gerçeğe uygun olmalı, çocuğun bildiği ve benimsediği kavramları destekleyecek nitelikler taşınmalıdır. Çocuklar için hazırlanan kitaplar, onların gelişmesine yönelik konuları içermeli ve yalın bir ifade kullanılmalıdır. Çocuk okuduğunu kolay kavrayabilmeli, kendi hayal dünyasından geçirecek bir sonuca ulaşabilmelidir. Çocuk kitap ile erken dönemde tanışır. Anne baba ile paylaşılan en iyi dosttur. Beraber resimlerine bakılır ve anne, baba tarafından okunur. Okul öncesi çocuğu daha okuma-yazma bilmediği halde ilgilendiği kitapta yazı bulunmasını ister. Yazı daima ilgisini çeker ve harflere karşı göz alışkanlığını da geliştirir. Resimler büyüktür ve daha çok hayvanlar ile ve diğer çocuklarla ilgilidir. Resimlerin kitaplarda bol ve büyük oluşu çocuğun hayal gücünü artırır. 6-7 yaşlarında, çocuğun ilgileri değişir. Hayali ve gerçek üstü nitelik taşıyan masallar ve hikâyelere ilgi başlar. Kitabın konusu ise akışkan, hareketli ve yalın olmalıdır. Genelde hayvanlar, diğer çocuklar, taşıtlar, anne babadan duyulan hikâyeler, günlük yaşantılardaki gülünç olaylar, onun ilgisini çeken konulardır. Bunun için kitabın içinde komik öğelere yer verilmesine ve eğlenceli olunmasına ve çocuğa sevinç ve mutluluk vermesine önem verilmelidir. Anlatım ise kolay ve anlaşılır olmalıdır. Fazla ayrıntılardan arındırılmalıdır. Resimler büyük, ayrıntısı az, yalın çizgilerle çizilmiş, parlak ve canlı renklerle olursa çocuğun dikkatini daha kolay çeker.

Kitabın sanatsal değeri olmalı, hikâyeler doğru güzel Türkçe ile çocuğun izleyebileceği kolaylıkta aktarılmalıdır. Konu fazla ayrıntılardan arındırılmalıdır. Düz anlatım yerine karşılıklı konuşmalarla geçen hikâyeler daha çok ilgi çeker. Resimleme ise konuya uygun olmalı ve gerçekçilik taşınmalıdır. Rengarenk bir kitap yerine tek rengin nüaslarının hakim olduğu bir kitap daha doyurucu olacak, aynı zamanda çocuğun görsel algısını geliştirecektir. Çocuklara anlatılacak hikâyeler kısa olmalıdır. Genellikle 3 yaşındakilere 6-10 dakika, 4 yaşındakiler 8-12 dakika, 5 yaşındakilere ise 10-15 dakika süreli hikâyeler anlatılmalı ve okunmalıdır. Ayrıca seçilen hikâyenin çocuk üzerinde etkisinin ne olacağı önceden düşünülmelidir. Kitapta yer alan tekrar ve tekerlemeler büyüklere gereksiz gelse bile, çocukların hoşlarına gittiği gibi yeni kelimeleri tekrar edip daha iyi öğrenmelerine olanak sağladığı için yararlıdır. Kitaplardaki tekrarlar kelimelerin tekrarı değil, düşüncelerin tekrarı biçimde de olabilir.

Okul öncesi çocuklar için hazırlanmış bazı kitapların kahramanları hayvanlar, oyuncaklar, insanlar, makineler ve çocuklara yakın kişiler oluşturur.

Konuda geçen kahramanlar zorlukların üstesinden gelmeli, arzu edilen amaca zorsa bile ulaşılmalıdır. Özellikle de küçük çocuk kitaplarında sonucu başarılı olmalıdır.

Hikâyede yer alan olaylar doğal bir şekilde gelişmeli, karakterlerin hareket ve sözleri, çocukların yaşlarına, cinsiyetine, zevklerine ve ilgi alanlarına uymalıdır. Karakterler istenilmeyen duygulara sahip olmamalıdır. 6 yaş çocukları için çocuklar ilgilendiren resimli kitaplardaki karakterler hikâyenin her sayfasında değişmeyen, gerçek hayattan alınan dürüst kişilerden oluşabilir. Çünkü bu yaş çocuğu kötü karakterlere sokulan kahramanlardan hoşlanmazlar. Fakat kitaplarda başarılı, güçlü karakterlerin yanı sıra başarısız ve güçsüz karakterlere de yer verilmelidir. Çünkü çocuğun kendini hem başarılı olmaya hem de başarısız olmaya hazırlaması gerekmektedir.

Türkiye’de bulunan çocuk kitaplarında konu çok iyi seçilmiş ve hazırlanmış olabilir, ama yetersiz resimlerle konu anlamsızlaştırılmaktadır. Oysa resimli kitapların resim ve hikâye bir bütündür ve birbirinin tamamlayıcısıdır. Bugün piyasada bulunan kitapların çok azı hem resim hem de metin yüzünden bütün olarak tamamlanmıştır. Fakat çocuk resimlerinde gözle görünür detaylar olması gerekirken sık sık detaylardan kaçınılmıştır. Türkiye’de okul öncesi dönemi içeren resimli kitapların resimleri, daha büyük yaştaki çocukların ilgisini çekebilecek niteliktedir. Ve hikâyedeki konu çocuğun gelişimine uygun bir şekilde son bulmamaktadır. Çocuk ve kitap arasında bir güven bağı oluşması gerekirken, beklenmedik olumsuz sonlarla çocuğun güven sarsılmakta ve ona verilmemesi gereken mesajlar verilmektedir.

5.3. Resimli Masal Kitaplarında Fiziksel Özellikler ve İçerik

Çocuklarda resimli masal kitapları aracılığı ile kitap alışkanlığı ve resim sevgisi kazandırmaya çalışırken; son derece hızlı gelişim süreci içinde olan çocuklarımıza sunulacak bu materyallerin seçiminde çok dikkatli ve titiz davranmak gerekir. 2–6 yaş grubu çocukları, dilsel, duyuşsal yönden etkilenmeye hazır bir gelişim içindedirler. Okul öncesi çocuklarda ABC kitaplarından sonra çocuk basit konulu hikâyelere yönelir. Bu hikâyeleri tekrar tekrar dinlerken kelime dağarcığı zenginleşmekte, böylelikle daha karmaşık hikâyeleri anlayacak duruma gelmektedir. Okul öncesi çocuklar için hazırlanan kitaplarda özenli bir dil anlatım kullanılmalıdır.

Halk arasında ‘resimli kitaplar’ adı verilen bu kitaplar, okul öncesi çağlarda çocuğu dil ve resim ile yazıp onu dil gelişimine, motor gelişimine, duygusal ve kavramsal gelişimine katkı sağlar, hatta onu eleştirici düşünmeye yönlendirir.- Çocuğun iç çatışmalarını yenmesi ve sosyalleşmesi için yardımcı bir gereç olup, yaratıcı düşüncenin gelişmesini sağlar. Çocukları günlük hayatın gereklerine hazırlar, dinlenme- anlama becerilerini geliştirir, kelime hazinelerini zenginleştirir.⁴² (Gönen,1994)

Resimli kitaplar, Okul öncesi çocuklara başkaları tarafından okunan; metin kadar veya metinden daha fazla resim içeren kitaplardır. Bu kitaplarda esas olan unsur resimlerdir. Eğer metin varsa bunları resmin tamamlayıcısı olarak algılamak gerekir. Diğer çocuk kitaplarına göre göze daha çok hitap ederler. Bu kitaplar çocuklar yeni bilgiler verdikleri gibi onların var olan bilgilerini de pekiştirirler. Resimli kitaplar, çocukların ilk tanıdığı tür olması bakımından önemlidir. Bu tür eserler çocuklara kitap sevgisi aşılar, onlara yaşam hakkında yeni kavram ve deneyim kazandırır. İlk edebi ve estetik zevkleri verir ve onların yetişkinlerle iletişim kurmalarına yardımcı olur.

Resimli kitapların yukarıda belirtilen özellikleri taşıması için bazı niteliklerle donatılması gerekmektedir. Bunları fiziksel özellikler ve içerik özellikleri olmak üzere iki başlık altında inceleyebiliriz.

5.3.1. Fiziksel özellikler:

Fiziksel özellikler kitabın dış yapısıyla ilgili özellikleri kapsamaktadır. Bunlar renk, resim, kâğıt, cilt, büyüklük, yazı puntosu gibi özelliklerdir.

Büyüklük: Okul öncesi çocuklar için resimli kitapların büyüklüğü iki kucak genişliği olmalıdır. Kitabın büyük olması ressamın konuyu istediği gibi aktarma ve resimleme olanağı verir. Kitabın ağırlığı da çocuğun yaşına ve gelişim düzeyine uygun olmalıdır.

Okuyanla dinleyenin rahatça görmesi ve kullanabilmesi olanağını verecek nitelikte hafif olması gerekir. Kitapların hacim ve ağırlık bakımından kolayca taşımaya ve kullanmaya elverişli biçimde olması gerekir. Çocuk kitaplarının 16*23 cm boyutlarında onları, en uygun ölçüler olarak kabul edilebilmektedir.

Ciltleme: Çocukların sinir kas dengeleri yetişkinler kadar gelişmemiştir. Bu nedenle çocuklar, kitapları yetişkinler kadar özenle ve bilinçle kullanamazlar. Bu yaş çocuklarına göre hazırlanmış kitapların sağlam, dayanıklı ve dikişli olması gerekmektedir. Bütün bu çocuk kitaplarında özellikle de okul öncesi çağı kitaplarında ciltlemenin önemi çok büyüktür. Cilt kapağının kalın mukavva veya bezden olması, içeriğinde plastik kaplama bulunması kitabın yırtılmasını önler.

Kapak: Çocukları kendine çeken, kitabı sevimli kılan bir unsur olması açısından kitabın kapağı büyük önem taşır. Kitap kapağı hazırlamak kolay bir iş değildir. Bir sanatçı duyarlılığı ve yaratıcılık yeteneği gerektirir. Kapak bir yandan kitabın konusuyla ilişkili olmalı, diğer yandan alıcısını düşündürmeli, onunla duyuşsal bir bağ kurmalıdır. Bir dizinin kapağı hazırlanırken de kapaklar arasında bir ilişki, renk uyumu, zengin ve etkileyici çağrışımlar olmalı, kapağın oluşturacağı düşünce de önceden tasarlanabilmelidir. Kapağın mukavva ya da bezden olması gerekir. Kapak önemli bir öğedir. Çocuğun ilgisini ilk kitabın kapağı çeker. Kapak resmi, içeriği en iyi biçimde yansıtmalıdır. Kitap albenili, çekici olmalı; çocukta onu eline almaya, ona bakmaya istek uyandırmalıdır.

Kâğıt: Okul öncesi çocuk kitaplarında sağlam, dayanıklı, ışığı çok yansıtmayan, mat renkte kâğıt kullanılmalıdır. Resimlerin net ve güzel çıkması için kâğıdın birinci hamur ve gramajlı olması gerekir. Çabuk yırtılmayı önlemek üzere bazen kâğıda naylon da katılabilir. İkinci hamur denen saman kâğıdı renkleri emmediği için resimli kitapta elverişli değildir. Ayrıca çabuk sararıp yırtılır. Parlak kuşe kâğıt ise; ışığı yansıtıp gözleri yorduğundan elverişsizdir. Pelür kâğıdı ve gazete kâğıdı da çocuk kitaplarında hiç kullanılmaması gereken bir türdür.⁴³ (Zengin,2002)

Resimler: Çocuk kitaplarındaki resimler tamamlayıcı süsleyici ve yorumlayıcı olmak üzere üç başlık altında incelenmektedir. Bu noktadan hareketle resimlerin açık, anlaşılır ve konuya uygun olması, anlamı bütünlemesi, çocukların hayal güçlerini geliştirici olması ve sanat değeri taşıması gerektiği söylenebilir. Okul öncesi döneme hitap eden kitaplar tamamen resimli olabileceği gibi, her resmin altına birer cümlelik metinde yazılabilir. Çocuk kitaplarını, her yazar yazamayacağı gibi her ressam da resimleyemez. Çocuk kitapları resimleyici de en az yazar kadar kültürlü ve çok iyi bir yorumcu olmalıdır. Resimler yorumlanmaya elverişli ve çocuğun seviyesi gözetilerek çizilmelidir.⁴⁴ (Temizyürek, 2007: 29)

Punto: Çocuğa kitabı büyükleri okur. Bu nedenle resim kitaplarında punto büyüklüğü çok önemli değildir. Ancak çocuğun, okumayı öğrendikten sonra tekrar

dönerek kitabı okuması göz önüne alındığında yazı puntosunun 18–24 olması gerektiği söylenebilir. Sayfa düzeni: Sayfa düzeni, resimlerin yerleştirilişi, satır boşluklarının, satır başlarının, sayfa alt ve üst boşluklarının ayarlanması gibi özellikleri kapsamaktadır. Yazının başladığı kısım, yani sol marj daima aynı hizadan başlamalıdır. Bunun nedeni, çocuğa okuma alışkanlığı kazandırmaktır. Satır aralarında, sayfa kenarlarında uygun boşluklar bırakılmalıdır.

5.3.2. İçerik özellikleri:

Okul öncesi çocuklar için hazırlanan kitaplar, basit olay örgüsüne sahip, gerçekçi hikâyelerin ele aldığı, resim ile metnin birbirini tamamladığı kitaplar olmalıdır. Konusu basit olmakla beraber giriş, gelişme ve sonuç bölümleriyle bir hikâyeye niteliği taşınmalıdır. Ele alınan konunun çocukta olumlu tesirler uyandırmasına özen gösterilmeli, uzun tasvir ve tahlillerden kaçınılmalıdır. Metin uzunluğu çocuğun dinleme-anlama seviyesine uygun bir şekilde ayarlanmalıdır.⁴⁵ (Temizyürek, 2007: 31)

İyi bir çocuk kitabı her şeyden önce çocuklar için yazılmış olmalıdır. Bu durum kitabın konusunun, kahramanlarının, kitapta işlenen olayın, olayın işlenme biçiminin, kitabın planının, ana düşüncesinin ve çocukların seviyelerine uygun olması anlamına gelmektedir.⁴⁶ (Temizyürek, 2007: 31)

Resimli masal kitaplarında metin içeriğini, konu, üslup, dil ve plan oluşturur. Çocuğun yaş seviyesi de bunu etkiler. Bir masal kitabının içeriği denildiğinde, üç koşulun bulunması gerekir. Bunlar;

- a. Öz ve konu bütünlüğü sağlamaları,
- b. Çocuklarda yaratıcılık yeteneği ortaya çıkarmalı,
- c. Çocukları eğlendirirken amacının gerçek ve doğru mantık çerçevesi içinde olmasıdır.

1. Masal kitabı işlevi; aşağıdaki sınırlamadan en az birine uygun olmalıdır.
2. Çocuğun ilgisini çekmeli,
3. Eğlendirmeli, hayal gücünü çalıştırmalı,
4. Çocuğu toplumsallaştırırken, farklı görüş noktaları kazandırmalı,
5. Amaca uygun davranış ya da duyguyu çocukta oluşturabilmeli,
6. Korkutucu ve taşkın hayallere yer vermemeli, çocukları korkutmaktan öte onlara bunun anlamsızlığı anlatılmalı,

7. Çocukları tehlikeye karşı uyarmalı, bunun içinde korunma yollarından söz etmeli,

Kitabın son kısmında, olay kahramanı tarafından abartılan olayların gerçek hayatta uygulanmasından doğacak tehlikeleri çocuklara ulaştırmalıdır. Bunun içinde metin sonucunda, olay kahramanlarının ağzından bu konuya dikkat çekilmelidir. Bu nedenle, içeriği oluşturan elemanlardan söz etmek onları tanımak yararlı olacaktır.

Konu; Çocuk kitaplarının konusu, yurt, hayvan, orman sevgisi, doğa olayları, gezegenler, yıldızlar, uzay, yaşama sevinci, arkadaşlık, dostluk, anne, aile, kardeş ve diğer aile kişileri olabileceği, yardımlaşma, işbirliği, bilimsel çalışmalar, zorlukları yenme, problem çözme ve araştırmalardan da oluşabilir. Konular işlenirken veya çocuk kitapları için konu seçimi yapılırken şu noktaların göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

- Çocuk kitapları için seçilen konular çocukların yaşlarına uygun olmalıdır.
- Konular çocukların ilgilerini çekebilecek nitelikte olmalıdır.
- Konu, çocuğu sürüklemeli ve ona heyecan vermelidir.
- Kitaplarda işlenen konular çocukta merak duygusu uyandırmalıdır.
- Konu ele alınırken çocuk, hayat hakkında doğru bilgilendirilmelidir.

Daha büyük yaşlardaki çocuklar için hazırlanan kitaplarda çocuğun dış dünya ait gelişen bilgi ve deneyiminin ışığında, bir temanın ve bu tema etrafında gelişen basit bir olayın bulunması gerekir. Konu, ciddiye komiğe, gerçekçiden hayal ürünü olanlara, hatta bunların karışımlarına kadar çok çeşitli olabilir. Önemli olan duygu ve düşüncelerin çocuk dünyasını yansıtması, yani basitleştirilmiş yetişkin duygu ve düşünceleri olmamasıdır.

Kahramanlar: Çocuk kitaplarında kahramanlar, çocukların gelişim özellikleriyle uygunluk göstermelidir. Kahramanlar çocukların ne ilgilerini çekemeyecek kadar uzaklarında ne de çok iyi bildikleri ve ilgi duymadıkları çevrelerden seçilmelidir.

Kahramanların, çocuklar için birer model olacakları düşünülürse, fiziksel ve psikolojik özellikleri açık seçik ve güçlü olarak anlatılmalıdır. Karakterler çok çeşitli olabilir; çocuklar, yetişkinler, gerçek makineler, eşyalar gibi. Kahramanın kim veya ne olduğu önemli değildir. Çocuklar hepsiyle aynı yakınlığı kurar, özdeşleşirler. Kahramanın geçirdiği güçlükler ve verdiği savaşlar onlara yaşadıkları dünya hakkında yeni bilgiler verebilmelidir.

Plan; Bir kitabın yazılmasında esas olan, kendine özgü dokusunu sağlayan planıdır. Genellikle kitaplarda giriş, gelişme ve sonuç olmak üzere üç temel bölüm vardır. Her bölüm birbiriyle ilişkili olmakla birlikte birbirinden farklı özellikler de taşımaktadır. Tasarımcı, temaya bağlı olarak konu ve konuya bağlı olan kahramanları belirler. Daha sonra kahramanların yaşayacakları duygular ve yaşam tarzları belirlenir Bu sıralama içinde olayları çizen tasarımcının fikirleri resmedilir, yazıya dökülür. Dikkatlice yapılan planlama sayesinde, tüm olaylar birbirine bağlanır. Her tür yazının eserlerinde olduğu gibi, resimli masal kitaplarında da bir giriş, düğüm ve sonuç bölümleri vardır. Bölümler arasında akıcılığı ve iyi bir resimlemeyi sağlamak açısından, düşünülerek yapılan planlamaya mutlaka ihtiyaç duyulmalıdır. Bu şekilde okuyucu da ve resme bakan kişide bir kopukluk duygusu oluşması engellenir.

Ana düşünce: Ana düşünce, kitabın yazılmasına neden olan, yazarın okurla paylaşmak istediği temel mesajdır. Ana düşünce, çocuğu saplantılı hale getirmeli, esnek düşünmesini sağlamalı, yaratıcılıklarını desteklemeli, öğrenmeye karşı güdülemelidir.

Yukarıda anlatılmaya çalışılan özelliklerden başka resimli çocuk kitaplarında bulunması gereken içerik özellikleri şöyle ifade edilebilir:

- 1.Çocuk kitapları insan, hayvan ve doğa sevgisini aşılmalıdır.
- 2.İnsanlara karşı sevgi ve saygı duygularının geliştirilmesinde yardımcı olmalıdır.
- 3.‘Ne? Nerede? Ne zaman? Kim? Nasıl? Niçin?’ gibi sorulara cevap verecek bilgileri işlemeli ve çocuklarda eleştirel düşünmenin temellerini atmalıdır.
- 4.Toplum olarak yaşamının gerçeklerinden, insanlara karşı anlayıştan ve hoşgörüden bahsetmelidir.
- 5.Türk toplumunun gelenek, görenek ve değer yargılarının tanıtılmasına katkıda bulunmalıdır.
- 6.İnsanın çalışması gerektiği, emek verilerek elde edilen şeylerin insana huzur verdiği gibi manevi değerler üzerinde durmalıdır.
- 7.Çocukların hayal gücünü geliştirici konulara yer verilmelidir.
- 8.Aile, vatan, millet, bayrak gibi kavramları Türk vatandaşları açısından önemini açıklamalıdır.

9.Çocukların kendilerini güvende hissetme ihtiyaçlarını karşılaması bakımından olaylar sevgi ortamında geçmeli, sonu da mutlu bir şekilde bitmelidir.

10.Çocuklara sorumluluk duygusu aşılanmalıdır.

Üslup ve dil; Üslup yazardan yazara değişen bir anlatım yolu ve biçimidir. ‘Grafik sanatçısı için üslup ise, resmin bezenme tarzı, yorumlanması biçimidir. Resimli masal kitapları içeriğinde üslup önemli bir yer tutar. Çocuğun sevmesi, ilgiyle dinlenmesi, kafasında çeşitli şekiller oluşturması, tamamen kavrayışına ve yaratıcılığına bağlıdır. Yazar ve grafik tasarımcısı açısından farklı özellikler gösteren bu yeteneğin, çocuk üzerindeki etkisi çok belirgindir. Üslubu belirleyen etmenlerin başında, şüphesiz kullanılan dil ve onun sözcükleri yer alır.

Resmin üslubu denildiğinde renk düzenlemesi, fırça ya da kalemin vuruluş biçimi anlaşılır. Şüphesiz renkler arasındaki geçiş darbeleri, kişiliğin bir parçasını oluşturacaktır. Yazımda ise güncel, çağdaş; sözcüklerin kolay anlaşılır deyimlerle kullanılması; sözcükler arasındaki anlam ve ses ilişkilerine de ayrı bir önem kazandıracaktır.⁴⁷ (Temizyürek, 2007: 33)

5.4. Resimli Masal Kitaplarının Çocuk Gelişimine Katkısı

İllüstrasyonların hazırlanmasına katkıda bulunan sanatçının öne süreceği gereksinimler; çocuk gelişimine cevap verecek özellikte olmalıdır. Çocuğun doğal gelişim seyrinde duygusal ilişkilerinde yer alan en önemli faktörlerden biri de resimli masal kitaplarıdır. İllüstrasyonların masal kitaplarına olan katkısı, sanat ve sanatla eğitimin çocuğa kazandırılması bakımından da önemlidir.

Masallar, çocuğun ana dilini öğrenmesini zenginleştirdiği gibi, bir eğitim aracı olarak da kullanılmaktadır. Küçük yaşlardan itibaren anlatılan masallar, çocukta okuma isteğini de arttırmaktadır.

Masallar, çocuğun ilgisini çekecek tarzda canlı ve hareketli olaylardan meydana gelmeli, akılcı bir anlatım ve sade bir dile sahip olmalıdır. Eğitici olma, çocuklar için hazırlanan masalların özelliklerinden biridir. Ancak salt öğreticilikten kaçınılarak eğlendirici ve estetik kaygıların da bünyesinde yer aldığı ürünler verilmelidir.⁴⁸ (Oğuzkan,2001)

Çocukların yaşadıkları çevreye uygun olan eserlerin seçimine özellikle dikkat edilmeli, ve yaş seviyesine uygunluk ilkesi ön plana çıkarılmalıdır.

Benzer bir tasnife yer veren Enver Naci Gökşen ise, Dünya Eğitim Örgütünün gerçekleştirdiği soruşturma sonuçlarına dayanarak içerik özelliklerini belirlemeye çalışmıştır:

1. İyi bir masal, her şeyden önce, güzel bir heykel veya tablo gibi, çocuğu büyüme, her tür güzellik duygusunu geliştirme amacını gütmelidir.
2. Masal, çocukları neşelendirmeli, onların ruhlarını beslemelidir. İyilik ve yiğitlik duygularını aşılmalıdır.

3. Masal okutur veya anlatırken şahsen, yer ve zamana uygun bir seçme yapmalıdır.

4. Bozulmuş, özünü kaybetmiş, sahteleştirilmiş masallardan kaçınılmalıdır. Çocuğun muhayyile gücünü, hareket eğilimlerini, heyecanlarını kötüye kullanan ejderha, hortlak, şeytan masallarından eğitsel bir sonuç beklenmemelidir.

5. Masal konularının, çocuklarla yanlış anlaşılacak yolda olmamasına dikkat edilmelidir. Kadını küçümseyen, toplumun inançlarına aykırı, uyuşukluk düşüncelerine dayanan masallar verilmemelidir.⁴⁹ (Gökşen,1985)

5.5. 3–6 Yaş Grubunda Resim ve Metne Karşı İlgi

Üç yaş çocuğu çevresiyle ilgilenmeye başlar. Bu ilgi daha uzun süreyi kapsar. Masal kahramanlarını dinlemekten çok zevk alırlar. Bu dönemde resimlere duyulan ilgi artar. Öyküleri kendileri için anlatmaya başlarlar.

Dört yaşa doğru ilerlerken çocuklar, olay kahramanları ile kendilerini özdeşirirler. Bunun sonucunda da olay kahramanının yaptıkları gerçek yaşamlarında uygulamaya geçerler. Bu dönem hayal gücünün harekete geçtiği bir yaştır.

Dört yaşına gelen çocukta, görsel algılama gelişmektedir. Doğa, fen olayları yavaş yavaş gelişmektedir. Daha çok sorular sorulmaya başlanmıştır. Abartılı öyküler, büyük bir zevkle dinlenip izlenmektedir. Kitapları el becerisi bakımından da rahat kullanmaktadırlar. Resimlerdeki kavramları tanıyabilmektedir. Kendi kendilerine resimlere bakarak öykü oluşturmaktadırlar.

Beş yaş çocuklarında resme olan ilginin arttığı bir devredir. Bu dönemde çocuk, resim çizme isteğini belirtmekte ve daha çok insan figürleri çizmektedir. Çevresinde gördüğü insanların resimlerle tanımaktadır. Renklerin tanınması, renklerin seçimi yavaş yavaş başlamıştır. Bu durumda çocuğun ilgi alanı içine, masal

kitapları resimlerindeki ayrıntıları yakalamak girer. Metinlerin sıkça anlatılması istenir. Bu isteğe resimlerle metin arasında olan ilişki de girer.

Altı yaş döneminde, renklerle sanat zevki kazandırılmasında kitap sevgisi başarılı sonuçlar verir. Çocuk, kendi duygu ve düşüncelerini anlatacak ortaya koyacak resim ve metinlere büyük ilgi duyar. Çocuk özellikle uyumadan önce resimlere bakmaktan çok, dinlemeyi sever ve bundan çok büyük zevk alır. Çizme, boyama, yorum yapma, renk seçme, uygun rengi kullanım, gibi zihinsel ve görsel faaliyetlerini, çocuk, kendince çözümleyebilmektedir.

5.6. Resimli Masal Kitapları ve Yayınevleri:

Resimli masal kitaplarında biçim ve içerik olarak okuyucusuna ulaşmayı bekleyen tasarımların sorunlarını; aşağıdaki sıralamalarda görebiliriz;

1. Yazar ve Tasarımcı
2. Yayınevi, tasarımcı ve yazar
3. Tüketici, yayınevi, tasarımcı ve yazar
4. Eğitim kurumları, tüketici, yayınevi ve yazardır.

Yazar, çocuğun anlayabileceği tarzda masalı oluşturur. Yazar ve tasarımcı ilişkisi, iki değişik yönleriyle resimli masal kitaplarının oluşmasındaki tarafta yer alır.⁵⁰ (Topçu,2002: 95)

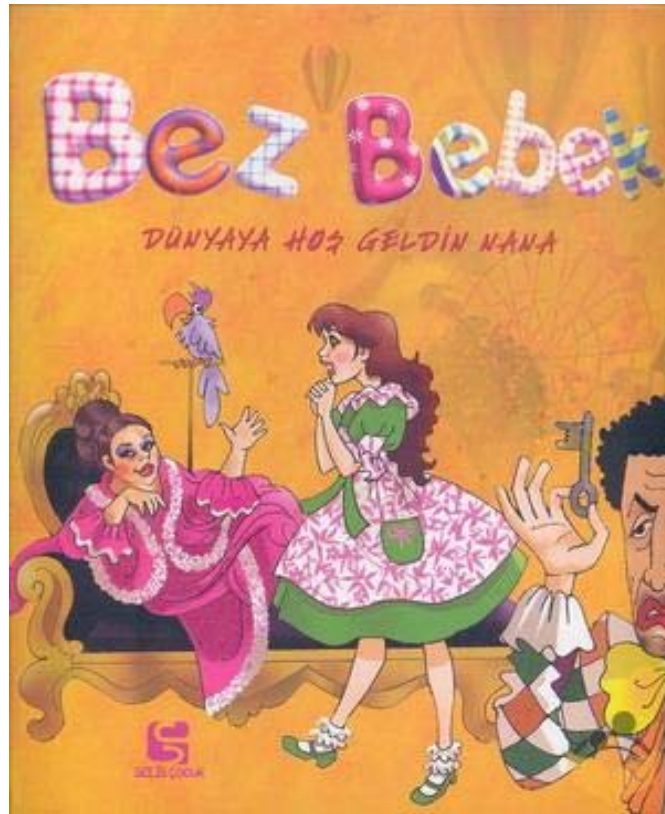
Bir kitabın hemen ve kolay anlaşılması bakımından tasarımcı ve yazarın ne gerekiyorsa yapmaları gerekir. Tasarımcının ve yazarın oluşturdukları bu anlaşmada, çocukları ilk bakışta etkileyecek olan bu kitapların çocuklara uygun tasarımların, biçim ve içerik olarak yazar ve tasarımcının, deneyimlerine, bilgilerine ve araştırmalarına bağlıdır. Tasarımcı, resimleriyle metne uygun çizgiler gerçekleştirir. Bazen de sadece resimlerden oluşan tasarımlar söz konusu olur.

Yazarın ve tasarımcının işbirliği açısından ortak bir noktada buluşması gerekir. Bu ortak nokta ise; Öncelikli, amaç, okuyucu kitlenin özelliği, resimli masal kitaplarının özellikleri ve illüstrasyonun fonksiyonu konusunda ortak düşüncede birleşmeleri gerekmektedir.

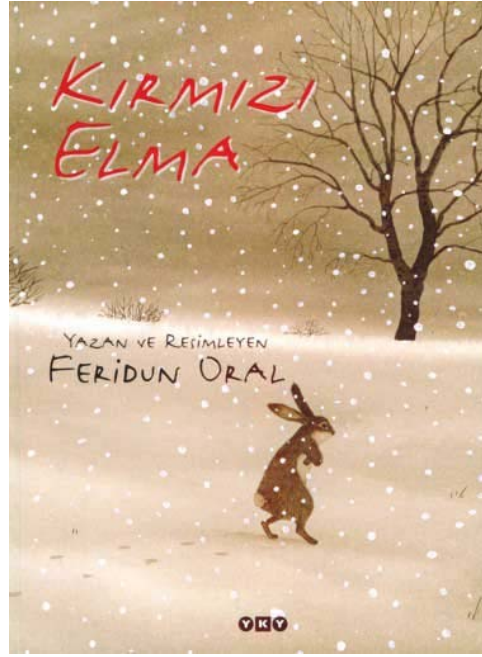
Yayın evi, tasarımcı ve yazar işbirliğinde ise yayınevleri talepleri olabilir. Yayınevi daha çok çeviri kitaplarından kar etmektedir. Özgün tasarımları da bu açıdan ucuza elde etmek isteği ortaya çıkmaktadır. Bu bilgi eksiklikten dolayı da tasarımcılara ödenen ücret yeterli olmamaktadır.

Bunun gibi yayınevlerinin pazarları iç piyasa ile sınırlı kalmaktadır. Kendi çıkarlarını ve tüketici çıkarlarını korumak zorundadır.

Tüketici, yayınevi, tasarımcı, yazar ilişkilerinde tüketiciyi etkileyen faktörler önemlidir. Tüketici masal kitapları piyasasında çocuğun gelişiminden sorumlu olan ailesidir. Gelişen ülkemizde çocuk yayınları ve illüstrasyonlarına duyulan ilgi her geçen gün artmasına rağmen, farklı sebeplerden dolayı, bilinçli tüketici sayısı oldukça azınlıkta kalmaktadır. Aşağıdaki çocuk kitapları kapaklarını farklı yaş grup çocuklarına hitap eden resimleri inceleyelim.

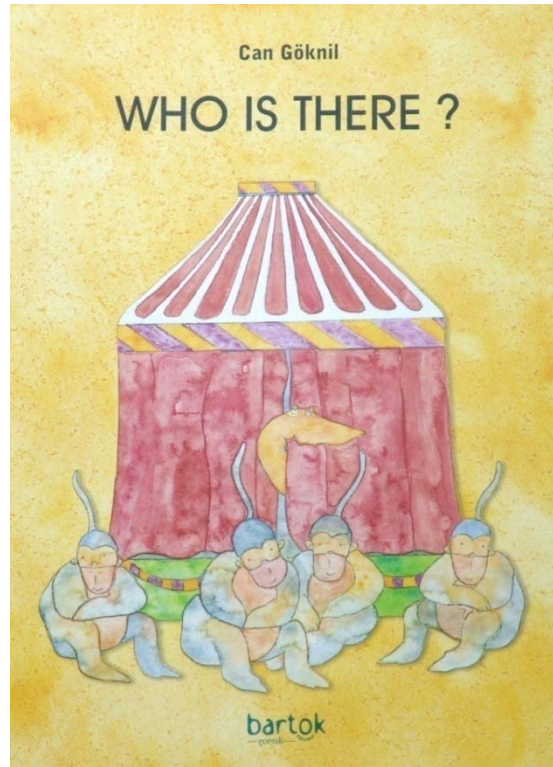
Resim 5.1

Resim 5.2

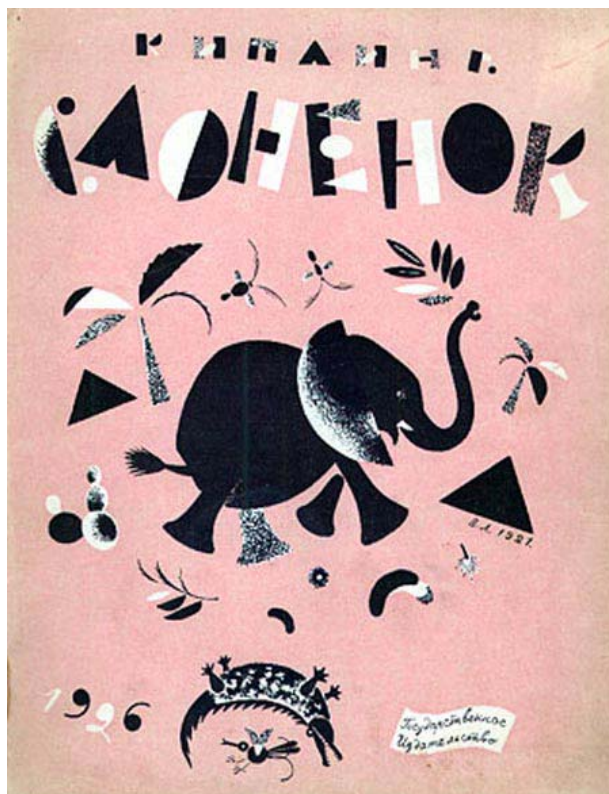
Resim 5.3

Resim 5.4

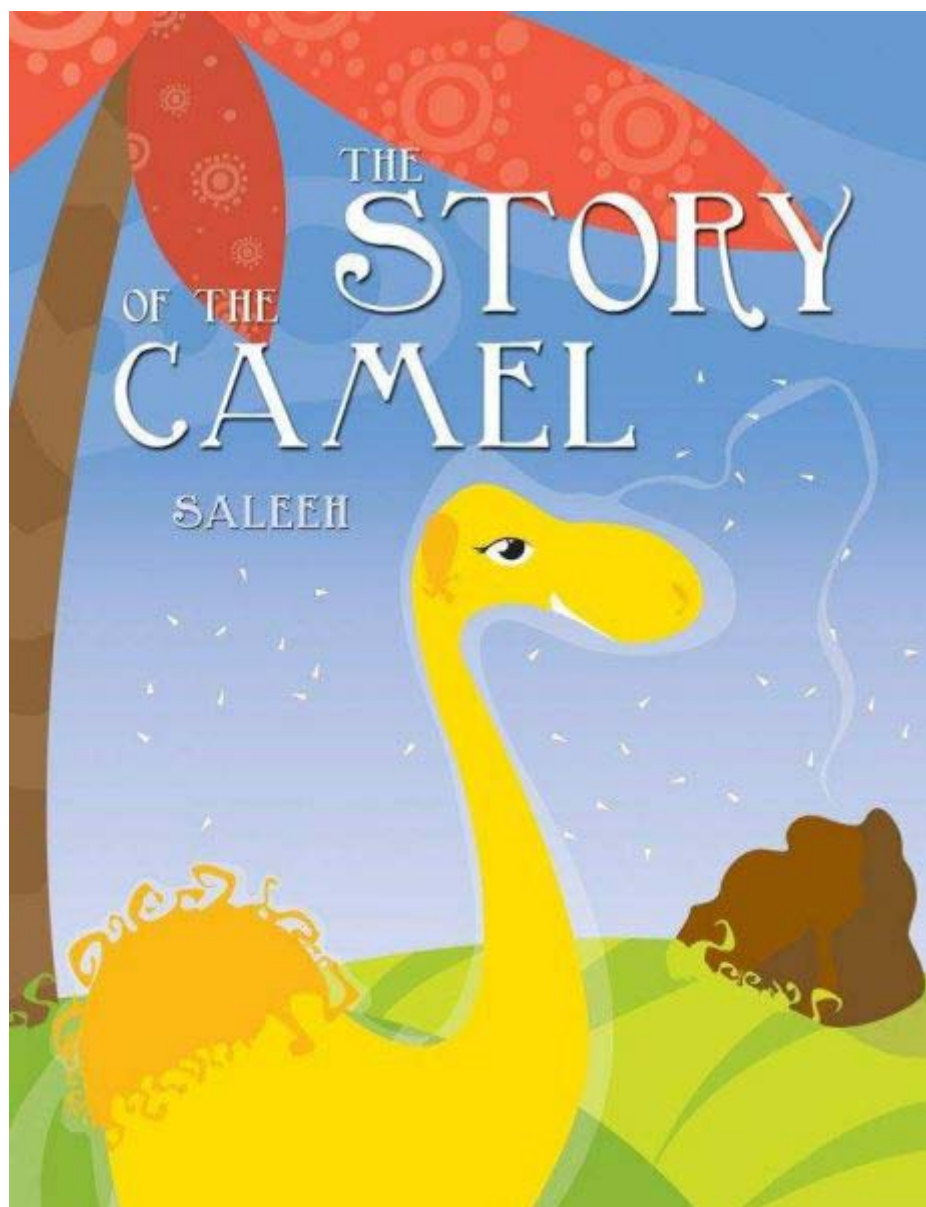
Resim 5.5

Resim 5.6

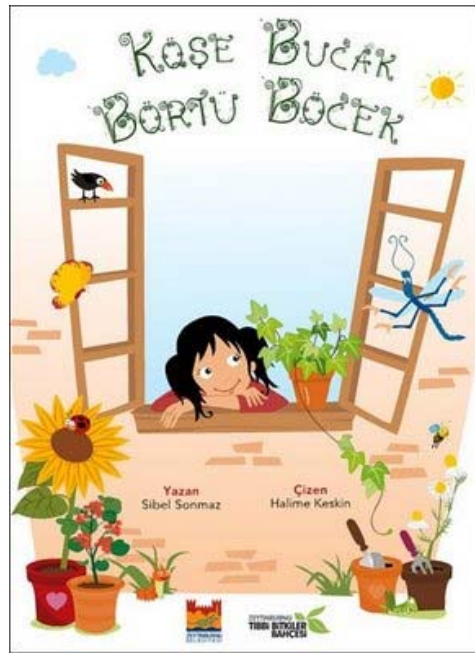
Resim 5.7

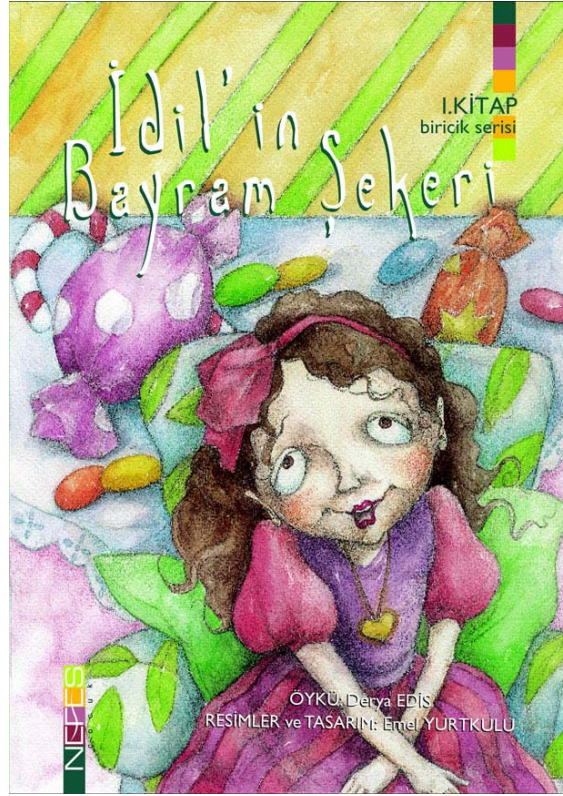
Resim 5.8

Resim 5.9

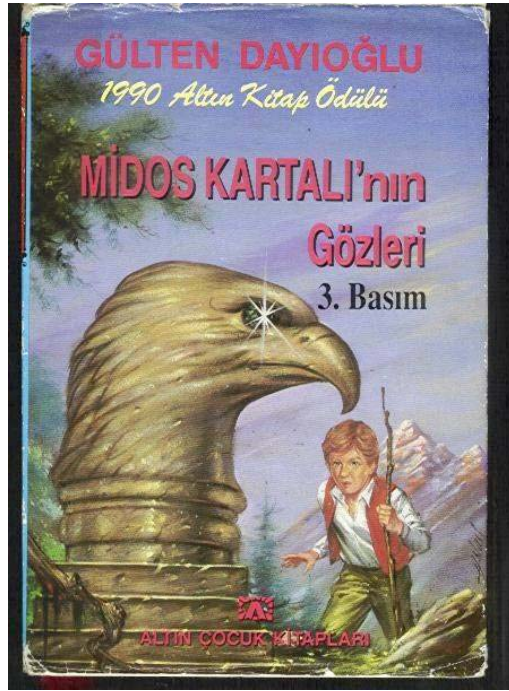
Resim 5.10

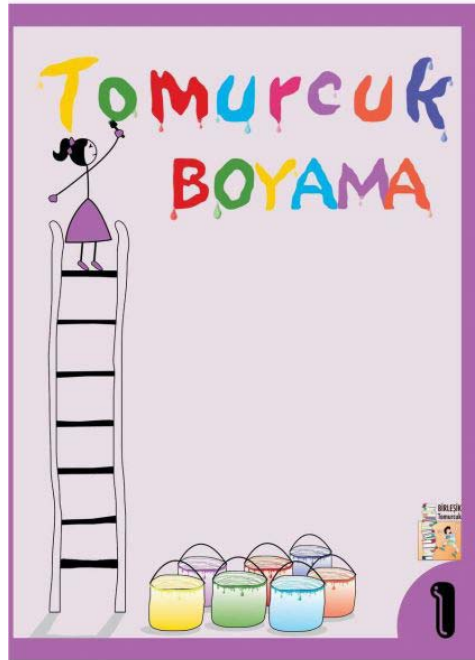
Resim 5.11

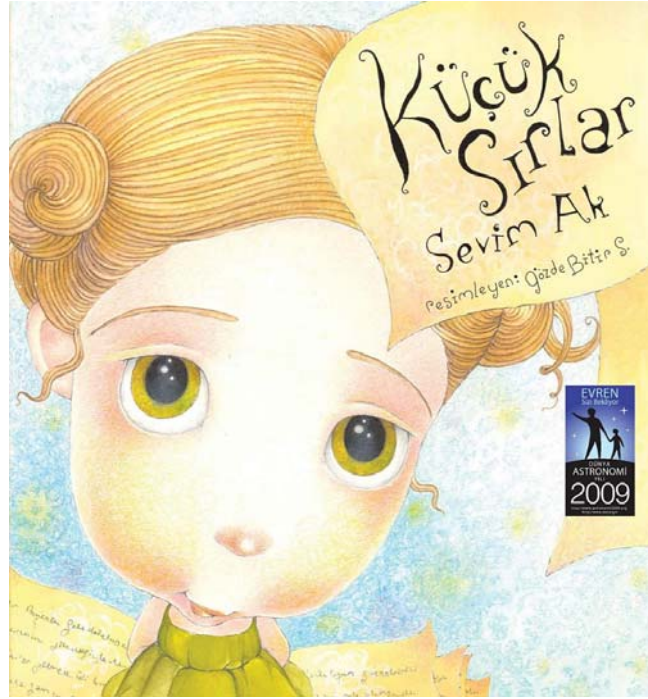
Resim 5.12

Resim 5.13

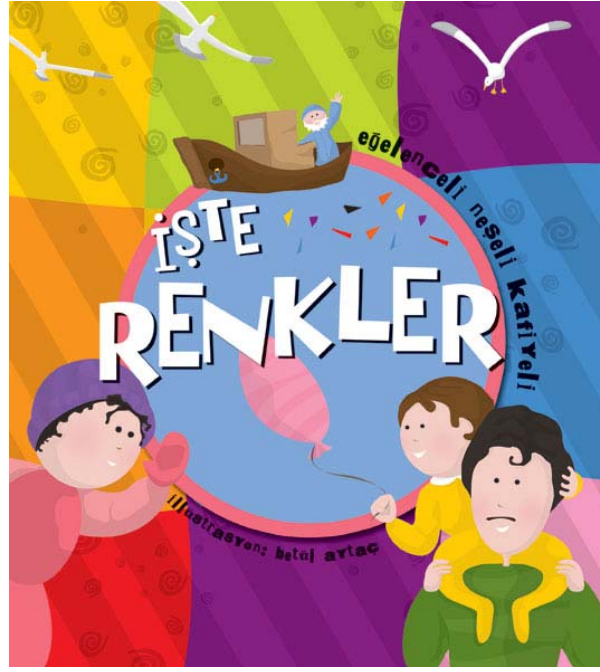
Resim 5.14

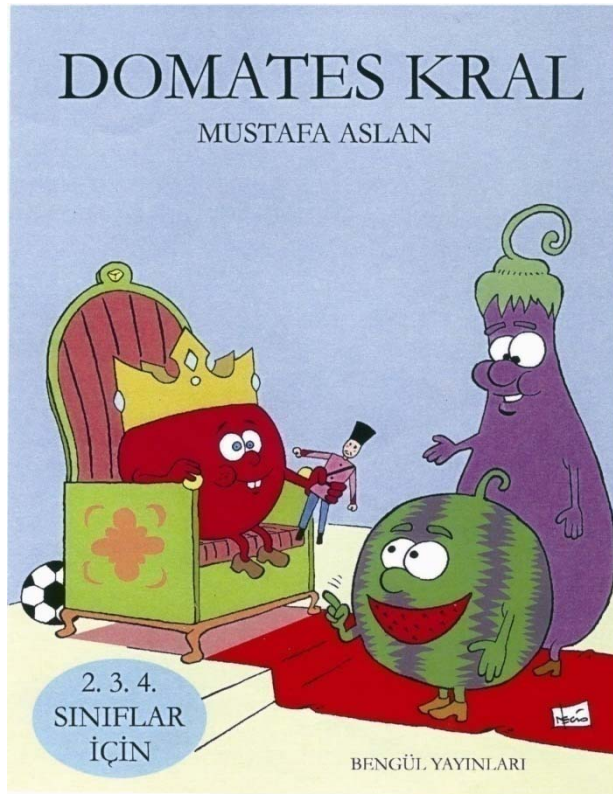
Resim 5.15

Resim 5.16

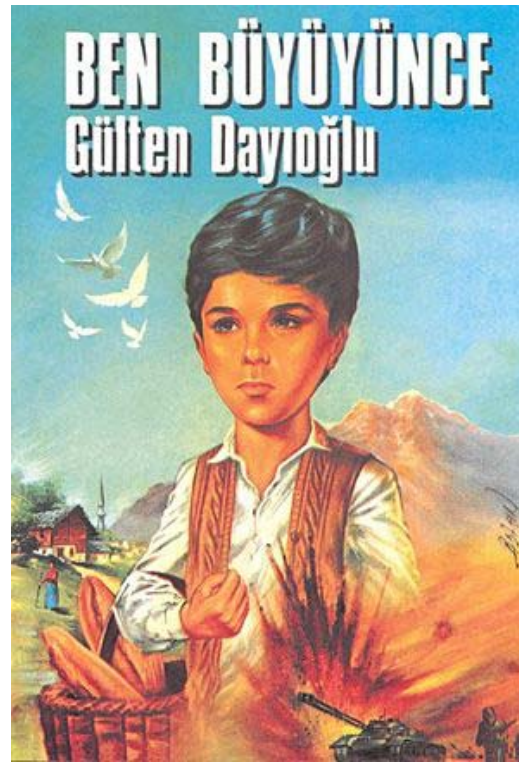
Resim 5.17

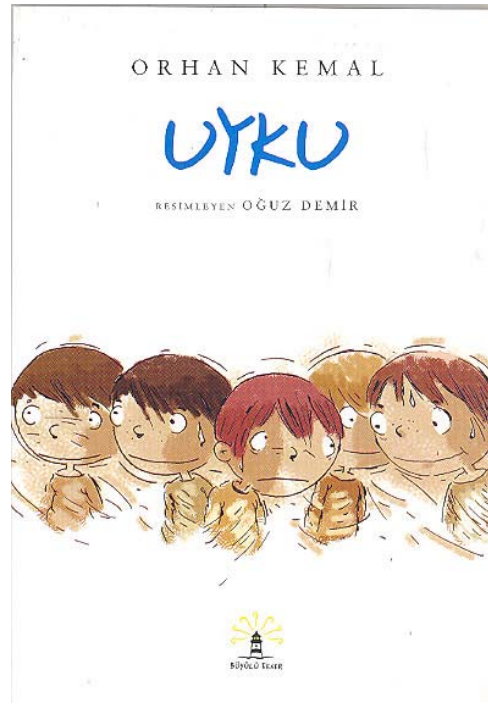
Resim 5.18

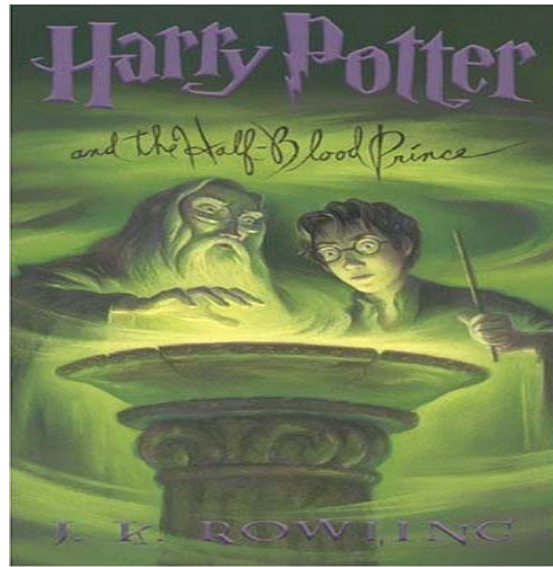
5.19

5.20

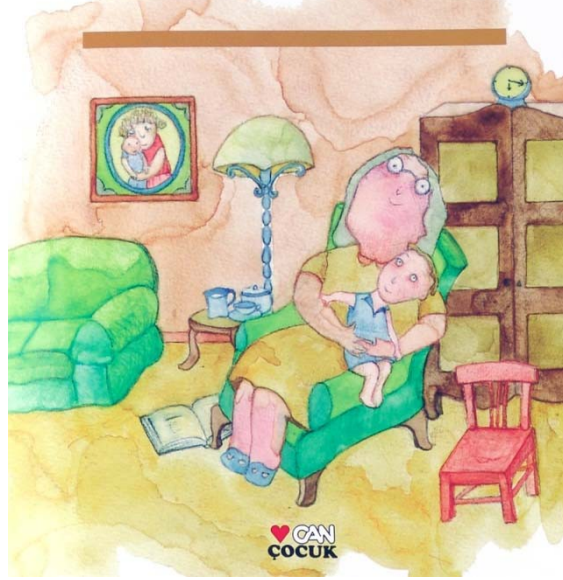

Resim 5.21

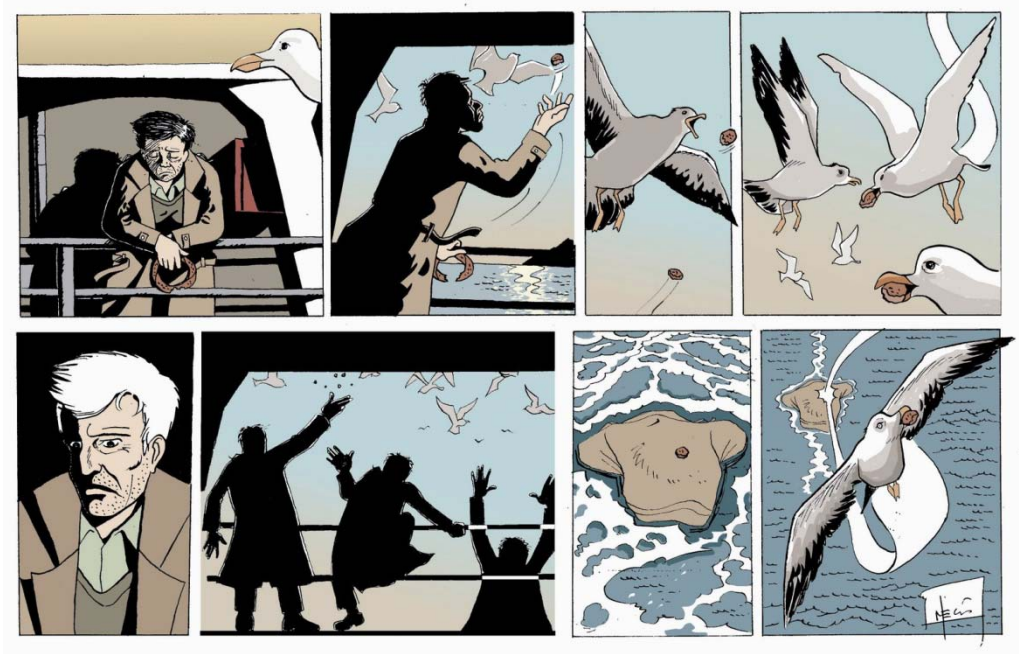

Resim 5.22

CAN GÖKNİL
BENİ ANNEM YAVRULADI

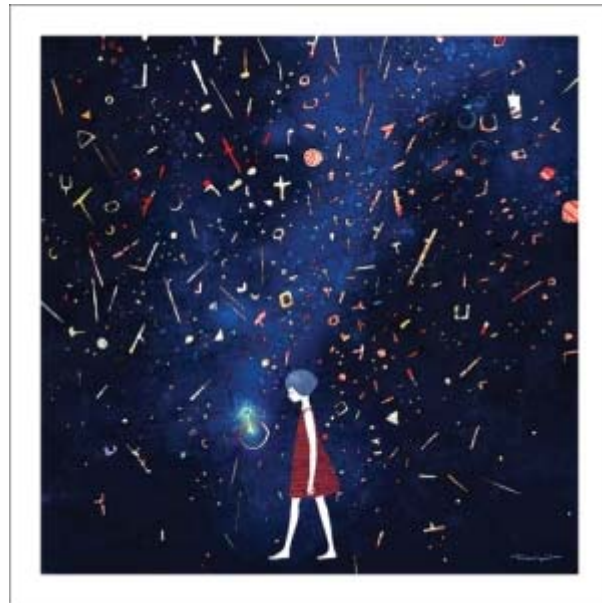
Resim 5.23

Resim 6.1

Resim 6.4

Resim 6.5

6. TÜRKİYE’DE RESİMLİ ÇOCUK KİTAPLARININ, YAYINCININ, TASARIMCININ VE TÜKETİCİNİN DURUMU:

6.1 Türkiye’de Resimli Çocuk Kitaplarının Hazırlanmasında Yayıncının, Tasarımcının, Tüketicinin Durumu

Okul öncesi çocuğunun ve diğer çocukların bilgisini arttırmak için, çocuk kitaplarını alanları içinde ayıracak olursak şu şekilde olmalıdır; Ders kitapları, Masal kitapları, Öykü kitapları ve Çocuk dergileri gibi yayınlardır. Hazırlanan kitap çeşitleri ve dergileri sanat açısından çok iyi ele alınmalıdır. İllüstrasyon, fotoğraf kalitesi yönünden uğraşılmış ve estetik yönden iyi olmalıdır. Yapılan tüm çocuk kitaplarında okuyucu kitlesi olan çocuk yaşlarına göre, psikolojik olarak ve iç dünyasını zenginleştirecek yönde ele alınmalıdır. Bunun içinde bir kitabı oluştururken uzman kişilerden faydalanılmakta yarar vardır.

Türkiye’de çocuk kitaplarının ve dergilerinin seviyesi orta derecedir. Fakat gelişmiş ülkelerin kitapları ile bizim kitaplarımız karşılaştırıldığında ciddi anlamda arada farklılıklar vardır. Net olmayan fotoğraflarla, zevksiz illüstrasyonlarla üst üste hiçbir düzen düşünülmeden oluşan metinlerle okunması çok güç yazı karakterleriyle hazırlanmış bu kitapların çocukların estetik zevklerini geliştireceği elbette söylenemez. Bu şekilde oluşumların en büyük payı yayıncılara aittir. Yayıncılar böyle bir dikkatsizlik, özensizlik durumuna karşı olsalar ya da daha dikkatli davransalar bu tarzda sonuçlara boğulmamış olunur.

6.2. Yayıncıların Durumu:

Yayıncıların genelde çocuk kitaplarını dışarıdan getirtmişlerdir. Bundan dolayı da, resimleme ve konu arama sorunları kalmamıştır. Daha çok maliyeti yükselten sorunlarla karşılaşmıştır. Kâğıt kalitesinin iyi olması, ofset baskı yapılmak zorunda olması kitap satışlarının düşmesine neden olmuştur.

Bunun yanı sıra yayıncılar için en büyük sorun baskıda yapılan hatalardır. Unutulan sayfalar, matbaa hataları, kaydırmalar gibi sorunlar baskı sırasında karşımıza çıkmaktadır. Bazı yayıncılar ucuz malzeme ile çocuk kitaplarını basarak masrafi azaltmayı düşünmektedirler. Bu durum daha büyük sorunlara neden olur.

Fakat bu konuda ekonomik çıkarlar söz konusu olduğundan göz ardı edilir. Buradan da anlıyoruz ki Türkiye’de aşırı derecede bir doyumsuzluk yaşanmaktadır.

6.3. Tasarımcının Durumu:

Tasarımcı kitap tasarımındaki resimlemelerde teknik, tipografi, ciltleme ve katlama hakkında da bilgili olabilecek kişidir.

Çocuğun hayal gücüne yaklaşabilmek, kitabın resimlerle birlikte akışkanlığını sağlayabilmek, çocuğun zihinsel ve fiziksel olarak anlama yeteneğini geliştirebilmek gerekir. Sadece bu yolla çocuğun hayal gücünün gelişmesine yardımcı olabilir.

En önemli sorun bir tasarımcı için okuyucunun isteğine ulaşmaktır. Bunu da her sanatçı beceremez. Bu bir eğitim olayıdır. Yabancı kaynaklı kitaplarında ortaya çıkması resimleyiciye olan ihtiyacı da azaltır.⁵² (Topçu, 2002: 114)

Bu da ülkemiz için acınacak bir durumdur. Çünkü yerli sanatçılar, toplumdaki kültürel değerlerden haberdar olan, zengin yazı kaynaklarımızı bilen bizi yabancılardan daha iyi tanıyan kişilerdir. Ülkemizde başarılı çocuk kitaplarının yapılması için her şeyden önce yerli sanatçılara fırsat verilmelidir ki geriye bakıldığında bizim özelliklerimizi, kültürümüzü taşıyan değerleri görebilelim.

6.4. Tüketicinin Durumu:

Kitap satışlarının artması, doğru bir kitabı seçmekten ve onu çocuğun elinde uygun zamanda tutabilmeyi sağlamaktan geçmektedir. Çünkü kitap okumak eğitim ve alışkanlık meselesidir. Burada en çok pay ailelere düşmektedir. Bir aile kitapların önemini biliyorsa ve çocuğa sık sık okuma konusunda etki ediyorsa, bu ailede büyüyen çocuk ileride kendini kitaplarla iç içe bulacaktır. Türkiye’de okuma oranı çok düşüktür. Bunu ortadan kaldırmak ise ailelerin elindedir.

Bir çocuğun hırslı bir biçimde kitap okumasını beklemek, çocukluğunda hiç kitap okumayan bir çocuktan beklenen en anlamsız olaydır. İyi bir kitap okuyucusu olabilmek için; Sabırlı olmak ve kitap okumasından zevk almak gerekir. Bu alışkanlıkta ailede ve okulda kazanılır. Çocukların kitap okuma alışkanlığının elde edilmesi, yazarların ve tasarımcının mesleklerinde bilgi ve beceriye sahip olmaları ve anne babaların bilinçli olmalarından kaynaklanır.

Tüketicinin karşısına çıkan en önemli sorunlar vardır. Birisi; ekonomik şartlar, ikincisi; eğitim düzeyidir. Bu olumsuzluklar ortadan kalktığında kitap satışlarındaki azalma sona erecektir.

SONUÇ

Çocuğun eğitilmesinde kullanılan en büyük araç, kitaptır. Çocuk için yazılmış olan her türlü dergi, hikâye, roman gibi kitapların etkisi çok büyüktür. Gelişen teknoloji, yaşamın her alanında kendini göstermektedir. Bunun için eğitilmek istenilen çocuklar önemle ele alınmalı ve onlara çağın koşulları sunulmalıdır. Çocukların yalnızca fiziksel olarak büyümesi değil, zihinsel ve duygusal olarak da hayatında tam bir gelişme olması beklenir.

Bunun için, çocuk kitaplarına daha ciddiyetle bakılmalıdır. Geçmişte yapılan hataların tekrar edilmemesi için, çocuk üzerine yapılan her türlü çalışmalara titizlik verilmelidir. Kitaplar, gün geçtikçe daha çok kalıcı, öğretici, eğlendirici bir özellik taşımaktadır. Hatta televizyon kurumları çocuklara yönelik oldukça fazla program yapmakta ve bu programlarda kaliteyi arttırmaktadırlar. Bunlardaki asıl sebep çocuğu iyiye ve doğruya yönlendirmesi için yapılmalıdır. Çünkü çocuk okuduğu ya da izlediği herhangi bir konunun çabuk etkisinde kalır ve bunu kendine örnek alabileceği bir kahraman seçer. Çok önemli olan bu konu kesinlikle dikkat edilmesi gerekir. Yanlış önerilerin verilmesi, toplum düzenine aykırı mesajlar çocuğun dünyasına alt üst edebilir. Bu nedenle yazarların, yayıncıların, ressamın, bilim adamların, illüstratörlerin görevi büyüktür.

Çocuk, doğduğu andan itibaren hızlı bir gelişim gösterir. Gelişim, normal bir yapıya sahip her çocukta mutlaka bedensel ve duygusal olarak gözlemlenir. Çocukların psikolojik açıdan da geçirdiği evrelerini incelemesinde faydası olacaktır. Çünkü bir yetişkinin onu anlayabilmesi için onun ihtiyaçlarını cevap verebilmesi ve düşünebilmesi için onun dünyasına yönelmesi ilgi ve isteklerini bilmesi gerekir. Bunun içinde gelişim evrelerini incelemek aşama aşama şarttır. Çünkü öğretmen uzman olduğu daldaki bilgilerini kendinden yaşça küçük beyinlere aktarabilmesi oldukça zor bir iştir. Çocuğun zekâ algılama beceri seviyesi düşünülerek bilgiler verilmelidir. Bu da iyi bir araştırmayı ve çocuğu anlamayı gerektirir. Bir illüstratörün yapması gereken de budur. Kitap çocuğa göre hazırlandığına göre okuyucunun da tanınması gereklidir. Bunun için tezime çocuğun dünyasına bir kapı açmakla başladım. Karşıma çıkan ilk şeyde çocuğun kendisiydi. Çocuğun gelişim yönünden aşamaları duygusal ve zihinsel, fiziksel değişimleri gibi nasıl bir değişime uğradıklarını anlatmak istedim. Tezimin ilk bölümünde bu sorular araştırıldı.

Çocuklar her şeyin nedenini araştırmak isterler. Onların gerçekçi yaşamlarını araştırmak için, yaptıkları resimleri incelemelerinin faydalı olacağı düşünüldü. Zaten psikologlar da araştırmalarında bir çocuğun resmini ele alarak pek çok anketi terk ederek çizgi yoluyla insanın duygusal dünyasındaki düşüncelerinin çözümünü araştırmaya başlamışlardır.

Tasarımcı uygulama aşamasında, içerik, biçim ve analiz yönünden sistemli bir biçimde uygulama yapmak zorundadır. Çocuğun gücünün büyüklüğü dikkate alınmalı özgün tasarımlar, resim ve içerik olarak, belirli ölçüleri yakalayabilmelidir. Çocukta resimli masal kitapları aracılığı ile sanatsal zevklerinin kazandırılmasından eğitime kadar uzanan süreçte illüstrasyonları ayrı tutmak mümkün görünmemektedir. İllüstratör haricinde, yayıncıya da büyük görevler düşmektedir. Her isteğinin çocuklara yönelik resimli masal kitabı hazırlaması ve yayınlaması engellenmelidir. Sadece bu, illüstrasyon açısından değil, eseri matbaa ve basım açısından da denetlenip oluşturmalıdır.

Çeviri türü masal kitapları da ülkemizin sosyo-kültürel değerleri açısından göz önüne alınmalıdır. Yayıncılarda temel kaygı olarak maliyeti gözetmekten alıkonulmalı ve sorumluluklarına uygun davranmalıdırlar. Gerektiğinde çocuk kitapları yayıncılığına bir takım vergi verilerek kalite yükseltilmelidir. Aileler ise resimli masal kitabı seçerken eğitmenin tavsiyelerine göre karar vermelidirler.

Çocuklar, bizim geleceğimiz olduğu için onlara iyi, kaliteli kitaplar seçerek yönlendirmeliyiz. Biz onlara gelişme çağında, doğru değerleri, gelişmiş hayal dünyalarına sunmayı başarırız, ülkemiz ve kendimiz için sağlıklı bireyler yetiştirmeyi başarmış oluruz. Bunun içinse ailelere, yayıncılara ve illüstratörlere çok büyük görevler düşmektedir.

KAYNAKLAR

Tek Yazarlı Kitap

Bektaş, Dilek.(1992). **Çağdaş Grafik Tasarımın Gelişimi**. Yapı Kredi Yayınları

Berger, John. (1986).**Görme Biçimleri**. İstanbul: Metis Yayınları

Ciravoğlu, Öner.(1998). **Çocuk Edebiyatı**. İstanbul: Esin Yayınevi

Erkmen, Bülent. (1973). **Hazırlanmış Bir Grafik Sözlüğünden Bazı Alıntılar**

Gökaydın, Nevide. (1990).**Eğitimde Tasarım ve Görsel Algı**. Ankara: Sedir Yayınevi

Gökşen, Enver Naci. (1985).**Örnekleriyle Çocuk Edebiyatımız**. İstanbul: Remzi Kitabevi

Gönen, Mübeccel. (1994).**Bir Çocuk Kitabı Nasıl Değerlendirilir?** İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları

Güleryüz, Hasan. (2003).**Yaratıcı Çocuk Edebiyatı**. Ankara: Pegem A Yayıncılık

Keskinok, Kayhan. (1986). **Resim Sanatında Çağdaş Akımlar**. Artist Plastik Sanatlar Dergisi

Kırıçoğlu, Olcay Tekin.(2002). **Sanatta Eğitim, Görmek, Öğrenmek, Yaratmak**. Ankara: Pegem A Yayınları

Kingman, Lee. (1968). **İllustrators of Children's Books**. Boston: The Horn Book

Oğuzkan, A. Ferhan. (2001).**Çocuk Edebiyatı**. Ankara: Anı Yayıncılık

Oğuzkan, A.Ferhan.(1979).**Örnekleriyle Çocuk Edebiyatı**. Ankara: Kadioğlu Matbaası

San, İnci.(1977).**Sanatsal Yaratma ve Çocukta Yaratıcılık**. Ankara

Sözen, Metin.(1986).**Sanat Kavramları ve Terimlerin Sözlüğü**. İstanbul: Remzi Kitabevi

Şirin, Mustafa Ruhi.(2005). **Oğuz Kağan Destanı**. İstanbul: Erdem Yayınları

Tansuğ, Sezer.(1986). **Çağdaş Türk Sanatı**. Remzi Kitabevi

Temizyürek, Fahri.(2007).**Çocuk Edebiyatı**. Ankara: Öncü Kitap

Topçu, Serpil. (2002). **İllüstrasyon ve Çocuk Kitapları**. İstanbul: Yüksek Lisans Tezi

Toros, Taha.(1988) **.İlk Kadın Ressamlarımız.** İstanbul: Ak Yayınları

Yavuzer, Haluk.(1992).**Resimleriyle Çocuk.** İstanbul: Remzi Kitabevi

Yavuzer, Haluk.(1992).**Çocuk Psikolojisi.** İstanbul: Remzi Kitabevi

I.Çağdaş Eğitimi.(1990).**Çağdaş Yaşam Destekleme Derneği Yayınlar.** İstanbul: Cem Yayınevi

(1992) **Grafik Sanatlar Dergisi 10 Ocak- Şubat 1985.** Yapı Kredi Yayınları

İki Yazarlı Kitap

Zengin, Ahmet Yaşar ve Zengin, Nesrin.(2002).**Eğitim Fakültesi için Çocuk Edebiyat.** Ankara

İnternet

<http://www.pegema.net/dosya/dokuman1438.pdf>

<http://www.cocukarastirma.azbuz.com./readArticle.jsp?object1D=500000000026788>

3

ÖZGEÇMİŞ

1985 yılında İstanbul'da doğdu. Haznedar Abdi İpekçi İlköğretim okulundan mezun oldu. Lise öğrenimini Bakırköy Anadolu Kız Meslek Lisesi / Resim bölümünde gerçekleştirdi. 2002'de başladığı Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Anabilim Dalı, Resim İş Öğretmenliği bölümünden 2006 yılında mezun oldu. 2004–2007 yılları Güzel Sanatlar Fakültelerine hazırlık amaçlı özel ders verdi. 2005–2006 yılı Erenköy İlköğretim Okulunda 1 yıl süreyle üstün zekâlı ve üstün yetenekli öğrencilere özel ders verdi. 2006–2007 yılı Karma Grup Sergisi açtı. 2009 yılında Mikrosis, kursundan Bilgisayarlı Grafik Eğitimi aldı. Farklı alışveriş merkezlerine gelen talepler doğrultusunda resimler yaptı. Duvar resimleri ve farklı ölçülerde vitray resimleri yaptı. 2007 yılından şu ana kadar Resim Öğretmenliği görevini yapmaktadır. Aynı zamanda 2008–2010 yılı Haliç Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Grafik Tasarım bölümünde yüksek lisans öğrenimini tamamlamaktadır.